

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยมุ่งศึกษาเกี่ยวกับสภาพและปัญหาการดำเนินงานกิจการนักเรียนในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 23 โดยได้ศึกษาค้นคว้าเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ดังนี้

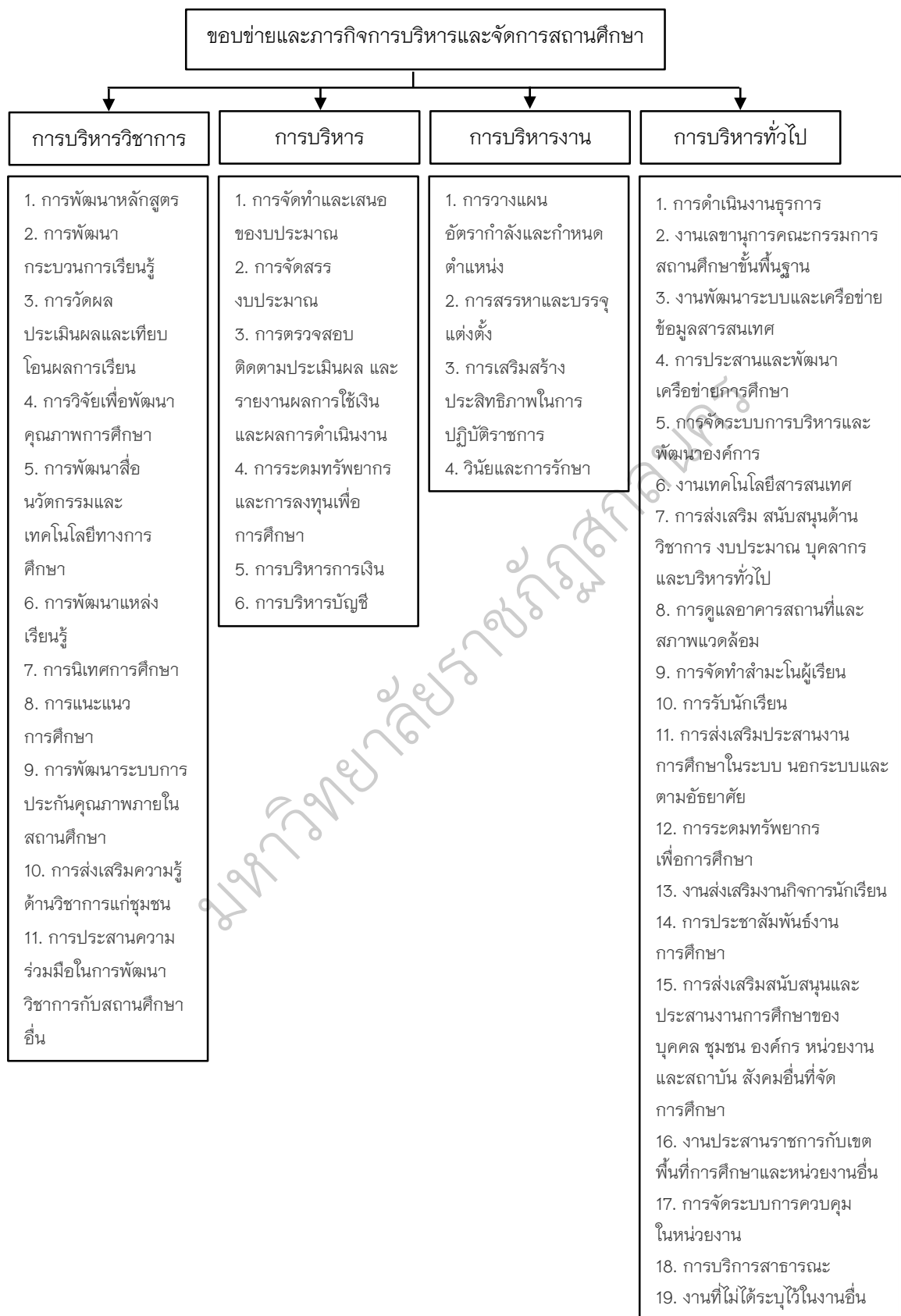
1. โครงสร้างการบริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน
2. ความหมายและความสำคัญของการดำเนินงานกิจการนักเรียน
 - 2.1 ความหมายของการดำเนินงานกิจการนักเรียน
 - 2.2 ความสำคัญของการดำเนินงานกิจการนักเรียน
3. การดำเนินงานกิจการนักเรียนในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน
 - 3.1 การวางแผนงานกิจการนักเรียน
 - 3.2 การบริหารกิจการนักเรียน
 - 3.3 การส่งเสริมพัฒนาให้นักเรียนมีวินัย คุณธรรม จริยธรรม
 - 3.4 การดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนนักเรียน
 - 3.5 การดำเนินการส่งเสริมประชาธิปไตยในโรงเรียน
 - 3.6 การประเมินผลการดำเนินงานกิจการนักเรียน
4. บริบทสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต 23
5. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง
 - 5.1 งานวิจัยในประเทศ
 - 5.2 งานวิจัยต่างประเทศ

โครงสร้างการบริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน

สถานศึกษามีการแบ่งโครงสร้างภายในตามกฎหมายกระทรวง และเป็นไปตามระเบียบที่คณะกรรมการเขตพื้นที่การศึกษากำหนด ซึ่งสถานศึกษาจะต้องแบ่งส่วนราชการเป็นกลุ่ม ซึ่งจะต้องสอดคล้องกับการกระจายอำนาจทางการศึกษา คือ ครอบคลุมใน 4 งาน คือ งานวิชาการ งานงบประมาณ งานบริหารงานบุคคล และงานบริหารทั่วไป

1. ขอบข่ายการบริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน

สถานศึกษามีผู้อำนวยการสถานศึกษาเป็นผู้บังคับบัญชาข้าราชการและรับผิดชอบการบริหารงานของสถานศึกษาที่มีโครงสร้างการบริหารงานตามกฎหมายที่มีขอบข่ายภารกิจที่กำหนดซึ่งการแบ่งส่วนราชการภายในสถานศึกษาเป็นไปตามกฎหมายกระทรวงและระเบียบที่คณะกรรมการเขตพื้นที่การศึกษากำหนด ซึ่งจะแบ่งส่วนราชการเป็นกลุ่ม หรือฝ่าย หรืองาน ตลอดจนกำหนดอำนาจหน้าที่ของแต่ละส่วนราชการ ซึ่งจะต้องครอบคลุมขอบข่ายและภารกิจของสถานศึกษาที่กระทรวงศึกษาธิการกระจายอำนาจการบริหารและการจัดการศึกษา ทั้งด้านวิชาการ งบประมาณการบริหารงานบุคคล และการบริหารทั่วไป (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2552, หน้า 6 – 8)

ภาพประกอบ 2 ขอบข่ายและภารกิจการบริหารและจัดการสถานศึกษา

ขอข่ายและภารกิจการบริหารและจัดการสถานศึกษา มีรายละเอียดดังต่อไปนี้ (ภาวิดา ธาราศรีสุทธิ, 2556, หน้า 27 – 31)

1. งานบริหารวิชาการ

งานวิชาการเป็นงานหลัก หรือเป็นภารกิจหลักของสถานศึกษา ที่พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 มุ่งให้กระจายอำนาจในการบริหารจัดการไปให้สถานศึกษาให้มากที่สุด ด้วยเจตนารมณ์ที่จะให้สถานศึกษาดำเนินการได้โดยอิสระ คล่องตัว รวดเร็ว สอดคล้องกับความต้องการของผู้เรียน สถานศึกษา ชุมชน ท้องถิ่น และการมีส่วนร่วมจากผู้มีส่วนได้เสียทุกฝ่าย ซึ่งจะเป็นปัจจัยสำคัญทำให้สถานศึกษามีความเข้มแข็งในการบริหารและการจัดการ สามารถพัฒนาหลักสูตรและกระบวนการเรียนรู้ตลอดจนการวัดผล ประเมินผล รวมทั้งการวัดปัจจัยเกื้อหนุนการพัฒนาคุณภาพนักเรียน ชุมชน ท้องถิ่น ได้อย่างมีคุณภาพ และมีประสิทธิภาพ

ขอข่าย/ภารกิจ

1. การพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา
2. การพัฒนากระบวนการเรียนรู้
3. การวัดผล ประเมินผล และเทียบโอนผลการเรียน
4. การวิจัยเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษา
5. การพัฒนาสื่อ นวัตกรรม และเทคโนโลยีทางการศึกษา
6. การพัฒนาแหล่งเรียนรู้
7. การนิเทศการศึกษา
8. การแนะแนวการศึกษา
9. การพัฒนาระบบการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา
10. การส่งเสริมความรู้ด้านวิชาการแก่ชุมชน
11. การประสานความร่วมมือในการพัฒนาวิชาการกับสถานศึกษาอื่น
12. การส่งเสริมและสนับสนุนงานวิชาการแก่บุคคล ครอบครัวยุติการ หน่วยงาน และสถาบันอื่นที่จัดการศึกษา

2. งานบริหารงบประมาณ

การบริหารงานงบประมาณของสถานศึกษาเน้นความเป็นอิสระในการบริหารจัดการมีความคล่องตัว โปร่งใส ตรวจสอบได้ ยึดหลักการบริหารมุ่งเน้นผลสัมฤทธิ์และบริหารงบประมาณแบบมุ่งเน้นผลงาน ให้มีการจัดหาผลประโยชน์จากทรัพย์สินของสถานศึกษารวมทั้งจัดหารายได้จากบริการมาใช้บริหารจัดการเพื่อประโยชน์ทางการศึกษา ส่งผลให้เกิดคุณภาพที่ดีขึ้นต่อผู้เรียน

ขอบข่าย/ภารกิจ

1. การจัดทำและเสนอของบประมาณ
 - 1.1 การวิเคราะห์และพัฒนานโยบายทางการศึกษา
 - 1.2 การจัดทำแผนกลยุทธ์หรือแผนพัฒนาการศึกษา
 - 1.3 การวิเคราะห์ความเหมาะสมการเสนอของบประมาณ
2. การจัดสรรงบประมาณ
 - 2.1 การจัดสรรงบประมาณในสถานศึกษา
 - 2.2 การเบิกจ่ายและการอนุมัติงบประมาณ
 - 2.3 การโอนเงินงบประมาณ
3. การตรวจสอบ ติดตาม ประเมินผล และรายงานผลการใช้เงินและผลการดำเนินงาน
 - 3.1 การตรวจสอบติดตามการใช้จ่ายเงินและผลการดำเนินงาน
 - 3.2 การประเมินผลการใช้จ่ายเงินและผลการดำเนินงาน
4. การระดมทรัพยากร และการลงทุนเพื่อการศึกษา
 - 4.1 การจัดการทรัพยากร
 - 4.2 การระดมทรัพยากร
 - 4.3 การจัดหารายได้และผลประโยชน์
 - 4.4 กองทุนกู้ยืมเพื่อการศึกษา
 - 4.5 กองสวัสดิการเพื่อการศึกษา
5. การบริหารการเงิน
 - 5.1 การเบิกเงินจากคลัง
 - 5.2 การรับเงิน
 - 5.3 การเก็บรักษาเงิน

5.4 การจ่ายเงิน

5.5 การนำส่งเงิน

5.6 การกั้นเงินไว้เบิกเหลืออมปี

6. การบริหารบัญชี

6.1 การจัดทำบัญชีการเงิน

6.2 การจัดทำรายงานทางการเงินและงบการเงิน

6.3 การจัดทำและจัดหาแบบพิมพ์บัญชี ทะเบียน

และรายงาน

7. การบริหารพัสดุและสินทรัพย์

7.1 การจัดทำระบบฐานข้อมูลสินทรัพย์ของสถานศึกษา

7.2 การจัดหาพัสดุ

7.3 การกำหนดแบบรูปรายการหรือคุณลักษณะเฉพาะและ

จัดซื้อจัดจ้าง

7.4 การควบคุมดูแล บำรุงรักษา และจำหน่ายพัสดุ

3. งานบริหารงานบุคคล

การบริหารงานบุคคลในสถานศึกษา เป็นภารกิจสำคัญที่มุ่งส่งเสริมให้สถานศึกษาสามารถปฏิบัติงานเพื่อตอบสนองภารกิจของสถานศึกษา เพื่อดำเนินการด้านการบริหารงานบุคคลให้เกิดความคล่องตัว อีสระภายใต้กฎหมาย ระเบียบ เป็นไปตามหลักธรรมาภิบาลข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษาได้รับการพัฒนา มีความรู้ความสามารถ มีขวัญกำลังใจ ได้รับการยกย่องเชิดชูเกียรติมีความมั่นคงและก้าวหน้าในวิชาชีพ ซึ่งจะส่งผลต่อการพัฒนาคุณภาพการศึกษาของผู้เรียนเป็นสำคัญ

ขอบข่าย/ภารกิจ

1. การวางแผนอัตรากำลัง
2. การสรรหาและการบรรจุแต่งตั้ง
3. การเสริมสร้างประสิทธิภาพในการปฏิบัติราชการ
4. วินัยและการรักษาวินัย
5. การออกจากราชการ

4. งานบริหารทั่วไป

การบริหารทั่วไปเป็นงานที่เกี่ยวข้องกับการจัดระบบบริหารองค์กร ให้บริการบริหารงานอื่นๆ บรรลุผลตามมาตรฐาน คุณภาพและเป้าหมายที่กำหนดไว้ โดยมีบทบาทหลักในการประสาน ส่งเสริม สนับสนุนและการอำนวยความสะดวกต่างๆ ในการให้บริการการศึกษาทุกรูปแบบ มุ่งพัฒนาสถานศึกษาให้ใช้นวัตกรรมและเทคโนโลยีอย่างเหมาะสม ส่งเสริมในการบริหารและการจัดการศึกษา ตามหลักการบริหารงานที่มุ่งเน้นผลสัมฤทธิ์ของงานเป็นหลักโดยเน้นความโปร่งใส ความรับผิดชอบที่ตรวจสอบได้ ตลอดจน การมีส่วนร่วมของบุคคล ชุมชนและองค์กรที่เกี่ยวข้อง เพื่อให้การจัดการศึกษามีประสิทธิภาพและประสิทธิผล

ขอบข่าย/ภารกิจ

1. งานเลขานุการคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน
2. งานพัฒนาระบบและเครือข่ายข้อมูลสารสนเทศ
3. การประสานและพัฒนาเครือข่ายการศึกษา
4. การจัดระบบการบริหารและพัฒนาองค์กร
5. งานเทคโนโลยีสารสนเทศ
6. การส่งเสริม สนับสนุนด้านวิชาการ งบประมาณ บุคลากร และบริหารทั่วไป
7. การจัดสถานที่และสภาพแวดล้อม
8. การจัดทำสำมะโนผู้เรียน
9. การรับนักเรียน
10. การส่งเสริมและประสานงานการศึกษาในระบบ นอกระบบ และตามอัธยาศัย
11. การระดมทรัพยากรเพื่อการศึกษา
12. งานส่งเสริมงานกิจการนักเรียน
13. การประชาสัมพันธ์งานการศึกษา
14. การส่งเสริม สนับสนุน และประสานงานการศึกษาของบุคคล ชุมชน องค์กร หน่วยงานและสถาบัน สังคมอื่นที่จัดการศึกษา
15. งานประสานราชการกับเขตพื้นที่การศึกษาและหน่วยงานอื่น
16. การจัดระบบการควบคุมภายในหน่วยงาน

17. งานบริการสาธารณะ

18. งานที่ไม่ได้ระบุไว้ในงานอื่น

ความหมายและความสำคัญของการดำเนินงานกิจการนักเรียน

ความหมายของการดำเนินงานกิจการนักเรียน

งานกิจการนักเรียนเป็นงานหนึ่งของการบริหารโรงเรียนที่ส่งผลถึงการพัฒนาพฤติกรรมของนักเรียน ส่งเสริมให้มีความประพฤติดี มีระเบียบวินัย มีคุณธรรมและจริยธรรม ซึ่งนักวิชาการทางการศึกษาได้ให้ความหมายและความสำคัญของงานกิจการนักเรียน ไว้ดังนี้

ภิญโญ เพ็งดา (2550, หน้า 10) กล่าวว่า การดำเนินงานกิจการนักเรียน หมายถึง งานที่เกี่ยวข้องกับตัวนักเรียนและกิจกรรมนักเรียนทั้งหมดในส่วนที่นอกเหนือไปจากการเรียนการสอนภายในห้องเรียน เพื่อบริการให้นักเรียนได้มีโอกาสพัฒนาการต่างๆ สามารถดำเนินชีวิตอยู่ในสังคมได้อย่างปกติสุข

สิรินันท์ เมรสนัด (2550, หน้า 20) กล่าวว่า การบริหารกิจการนักเรียน หมายถึง การบริหารงานหรือกิจกรรมต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับนักเรียนนอกเหนือจากการเรียนการสอนตามปกติในชั้นเรียน ซึ่งผู้บริหารโรงเรียนจัดขึ้นเพื่อส่งเสริมและสร้างโอกาสให้นักเรียนได้รับการพัฒนาทั้งด้านร่างกาย อารมณ์ สังคมและสติปัญญา สามารถดำรงชีวิตอยู่ในสังคมร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข

ชนิษฐา โพธิ์แดง (2550, หน้า 11) กล่าวว่า การบริหารกิจการนักเรียน หมายถึง งานที่เกี่ยวข้องกับนักเรียนโดยตรง มีจุดหมายเพื่อพัฒนานักเรียนให้เป็นผู้มีคุณภาพ มีความสามารถจะออกไปประกอบอาชีพและอยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุข จึงมีความจำเป็นที่ผู้บริหารจะต้องดำเนินการ จัดบริการที่ดีและเหมาะสม เพื่อให้กิจการนักเรียนเป็นไปด้วยดีมีประสิทธิภาพ

ภิญญา รัตนวรชาติ (2550, หน้า 21) กล่าวว่า การบริหารกิจการนักเรียน หมายถึง การบริหาร กระทำทุกอย่างในโรงเรียน เพื่อช่วยพัฒนาให้นักเรียนได้พัฒนาตนเองอย่างเต็มศักยภาพ นอกเหนือจากการเรียนการสอนในห้องเรียน เพื่อการเป็นคนดี สามารถพัฒนาตนเองได้อย่างยั่งยืน และเป็นภารกิจสำคัญที่ทุกฝ่ายทั้งภายในและภายนอกโรงเรียนต้องร่วมกันจัดขึ้น โดยนักเรียนมีส่วนร่วมในการจัด

สุทธิรักษ์ มหาเมฆ (2552, หน้า 10) กล่าวว่า งานกิจการนักเรียน

หมายถึง งานที่เกี่ยวข้องกับตัวนักเรียนตั้งแต่ก่อนเข้าเรียน ประกอบด้วย กิจกรรมที่ต้องปฏิบัติตามกฎ ระเบียบ ข้อบังคับ คือ การจัดทำเขตบริการ การเกณฑ์ – การรับนักเรียนเข้าเรียน การปฐมนิเทศผู้ปกครอง การแก้ปัญหาให้นักเรียนขาดเรียน กิจกรรมที่จัดบริการให้กับนักเรียน เช่น การบริการสุขภาพ การจัดทำอาหารกลางวัน การบริการแนะแนว การบริการนักเรียนขาดแคลนทุนการศึกษา กิจกรรมที่ส่งเสริมให้มีขึ้นในโรงเรียน เช่น กิจกรรมส่งเสริมประชาธิปไตย กิจกรรมเสริมสร้างวินัยในโรงเรียน กิจกรรมจัดตั้งชุมนุมต่างๆ กิจกรรมสหกรณ์นักเรียน การจัดทำทัศนศึกษา การจัดทำกีฬา การจัดกิจกรรมเพื่อส่งเสริมจริยธรรม การบำเพ็ญประโยชน์ต่อโรงเรียนและชุมชน จนถึงกิจกรรมสร้างความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับศิษย์เก่า เช่น การติดตามผลนักเรียน การตั้งสมาคมศิษย์เก่า การสรรหาและยกย่องคนดีเด่นประจำท้องถิ่นและชุมชน ซึ่งเป็นกิจกรรมหลังจบการศึกษาไปแล้ว ไม่รวมถึงการจัดการเรียนการสอนในชั้นเรียนปกติ มุ่งส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพผู้เรียนให้มีบุคลิกภาพ มีคุณธรรม จริยธรรม มีความรู้ความสามารถตามศักยภาพของแต่ละคน เพื่อนำไปใช้ประกอบอาชีพและดำรงชีวิตอยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุข

อุษา พันธุ์ศิริ (2552, หน้า 39) ให้ความหมายงานกิจการนักเรียนว่าเป็น การดำเนินงานต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับการบริการสวัสดิการ การปกครอง และกิจกรรมนักเรียน เพื่อสร้างเสริมความรู้ทักษะ คุณธรรม จริยธรรม และคุณลักษณะที่พึงประสงค์ เป็นงานที่โรงเรียนจัดขึ้นและให้นักเรียนได้มีส่วนร่วมเป็นงานกิจการเสริมหลักสูตร นอกเหนือจากการเรียนวิชาการปกติ เพื่อให้นักเรียนได้รับประสบการณ์ตรงจากการร่วมกิจกรรมต่างๆ และเพื่อเป็นการช่วยเหลือกิจกรรมนักเรียนในรูปแบบต่างๆ ช่วยให้นักเรียนอยู่ในสังคมโรงเรียนได้อย่างมีความสุข จะเห็นว่าโรงเรียนโดยทั่วไปจะกำหนดแผนงานการบริหารกิจการนักเรียนเป็นส่วนหนึ่งของการบริหารโรงเรียน และให้มีฝ่ายรับผิดชอบโดยตรง การเรียนแต่วิชาการอย่างเดียวไม่สามารถช่วยให้นักเรียนปรับตัวอยู่ในสังคมอย่างมีความสุขได้

ยงยุทธ ไสว (2553, หน้า 9) กล่าวว่า การบริหารกิจการนักเรียน คือ การบริหารกิจการต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับผู้เรียนในส่วนที่นอกเหนือไปจากการเรียนการสอนในห้องเรียนหรือที่เกี่ยวข้องกับวิชาการที่กำหนดไว้เป็นลายลักษณ์อักษร การบริหารกิจการนักเรียนเป็นงานที่ผู้บริหาร และคณะครูอาจารย์ต้องร่วมกันรับผิดชอบโดยตรง และจะต้องดำเนินการตามโครงสร้างของการบริหารกิจการนักเรียนทุกอย่างที่สถานศึกษากำหนดไว้ อย่างมีประสิทธิภาพ เพื่อพัฒนานักเรียนให้มีความพร้อมทั้งทางร่างกายจิตใจ อารมณ์

เป็นคนเก่ง คนดี สามารถอยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุขและมีคุณภาพ ซึ่งงานกิจการนักเรียน ประกอบไปด้วยงานหลัก 3 งาน คือ งานพัฒนาวินัยหรืองานปกครอง งานกิจการนักเรียน และงานบริการและสวัสดิการ

จันทร์โท จันทร์พิมพ์ (2553, หน้า 20) กล่าวว่า งานกิจการนักเรียน หมายถึง การดำเนินกิจกรรมในโรงเรียนที่เกี่ยวข้องกับนักเรียนโดยตรงที่นอกเหนือจากการเรียนการสอนในชั้นตามปกติ เพื่อช่วยส่งเสริมการเรียนการสอนให้บรรลุผลยิ่งขึ้น และมุ่งเสริมชีวิตความเป็นอยู่ของนักเรียนในโรงเรียนให้ดำเนินไปด้วยดี มีทักษะในการแก้ปัญหา สามารถปรับตัวให้เข้ากับคนอื่น ๆ ได้ดี มีคุณภาพเหมาะสมที่จะออกไปทำงานในโลกกว้างของอาชีพได้ กิจกรรมเช่นว่านั้น ได้แก่ กิจกรรมนักเรียน บริการแนะแนว บริการอาหารกลางวัน บริการห้องสมุด และบริการสุขภาพอนามัย

ศิริชัย โอมฤก (2554, หน้า 30) กล่าวว่า งานกิจการนักเรียน หมายถึง งานที่เกี่ยวข้องกับตัวนักเรียนนอกเหนือจากที่ได้รับตามหลักสูตรการเรียนการสอนที่ทางสถานศึกษาได้จัดขึ้น โดยเริ่มตั้งแต่ก่อนเข้าเรียนจนถึงหลังจบการศึกษาไปแล้ว มุ่งเสริมและพัฒนาให้นักเรียนให้มีบุคลิกภาพ มีคุณธรรมจริยธรรม มีความรู้ความสามารถ เหมาะสมตามควรแก่วัย ให้นักเรียนเป็นผู้ที่มีความสมบูรณ์ทั้งทางร่างกายและจิตใจ พัฒนาตนเองสู่โลกแห่งอาชีพ รวมทั้งดำเนินชีวิตอยู่ในสังคมอย่างเป็นสุข

ความสำคัญของการดำเนินงานกิจการนักเรียน

ศิริชัย โอมฤก (2554, หน้า 32) กล่าวว่า การดำเนินงานกิจการนักเรียนมีความสำคัญเป็นภารกิจที่มีประโยชน์อย่างยิ่ง ในการส่งเสริมการดำรงชีวิตร่วมกันของนักเรียน ตามระบบประชาธิปไตย ส่งเสริมความถนัด และความสามารถของแต่ละบุคคล ช่วยส่งเสริมสุขภาพของนักเรียนอย่างทั่วถึง สร้างความสัมพันธ์อันดีระหว่างครูกับนักเรียน พัฒนาบุคลิกภาพของนักเรียน ตลอดจนส่งเสริมให้ผู้เรียนรู้เทคนิคในการปรับตัวให้เข้ากับสังคมและสิ่งแวดล้อม

จันทร์โท จันทร์พิมพ์ (2553, หน้า 24) กล่าวว่า งานกิจการนักเรียนเป็นงานที่มีความสำคัญมากต่อนักเรียนแต่ละคน เพราะเป็นงานที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาชีวิตของนักเรียนในทุกๆ ด้าน ไม่ว่าจะเป็นด้านศักยภาพความสามารถ ด้านคุณธรรม และคุณภาพชีวิต รวมทั้งเป็นการส่งเสริมความเจริญของงามของชีวิตและสามารถร่วมงานกับผู้อื่นอย่างมีวุฒิภาวะและมีความสุข เป็นกิจกรรมที่ช่วยให้นักเรียนมีความรัก ความผูกพันทั้งกับ

สถาบันกับคณะครูและกับเพื่อนนักเรียนด้วยกัน

ภิญโญ เพ็งดา (2550, หน้า 15) กล่าวว่า การดำเนินงานกิจการนักเรียนเป็นภารกิจที่มีประโยชน์อย่างยิ่งในการส่งเสริมการดำรงชีวิตร่วมกันของนักเรียน ตามระบอบประชาธิปไตย ส่งเสริมความถนัดและความสามารถของแต่ละบุคคล ช่วยส่งเสริมสุขภาพของนักเรียนอย่างทั่วถึง สร้างความสัมพันธ์อันดีระหว่างครู กับนักเรียน พัฒนาบุคลิกภาพของนักเรียน ตลอดจนส่งเสริมให้ผู้เรียนรู้เทคนิคในการปรับตัวให้เข้ากับสังคมและสิ่งแวดล้อม

ชนิษฐา โพธิ์แดง (2550, หน้า 14) กล่าวว่า การดำเนินงานกิจการนักเรียนเป็นงานที่มีความสำคัญทั้งต่อตัวนักเรียนเอง ต่อครู และผู้เกี่ยวข้องมุ่งพัฒนาบุคลิกภาพสร้างกิจนิสัยที่ดีให้แก่ นักเรียน ส่งเสริมและควบคุมนักเรียนให้อยู่ร่วมกันอย่างมีความสุข และยังช่วยส่งเสริมความถนัด ความสนใจ ความสามารถของนักเรียนแต่ละคน ผู้บริหารโรงเรียนต้องดำเนินการด้านกิจการนักเรียนให้มีความก้าวหน้าและต่อเนื่อง

ธีรวุฒิ ประทุมพรรัตน์ (2534, หน้า 6 - 7 อ้างถึงใน ชนิษฐา โพธิ์แดง, 2550, หน้า 12) กล่าวว่า ความสำคัญของงานกิจการนักเรียนสามารถแยกพิจารณาเป็นประเด็นๆ ได้ดังนี้

1. ความสำคัญต่อตัวนักเรียนเอง งานกิจการนักเรียนช่วยให้นักเรียนแต่ละคนได้มีโอกาสคลายเครียดจากการเรียนการสอนในห้องเรียนปกติ เพราะเขาแต่เรียนและทำงานตามที่ครูมอบหมายจริงจังจนไม่มีเวลาเล่นนั้น ฝืนธรรมชาติของผู้อยู่ในวัยเด็กที่ต้องการกระทำทั้งเรียน เล่น และพักผ่อนหย่อนใจ การเรียนและทำงานหนักอย่างเดียวอาจทำให้เขาไม่มองอาจเหมือนกับคนปกติ

2. ความสำคัญต่อครู งานกิจการนักเรียนช่วยให้ครูได้สัมพันธ์กับนักเรียน ได้รู้จักนักเรียนแต่ละคน รู้ถึงความสามารถ ความสนใจ ความถนัดตามธรรมชาติ ทั้งนี้เพื่อครูจะได้ให้ความช่วยเหลือเป็นรายบุคคลได้ดียิ่งขึ้น

3. ความสำคัญต่อผู้บริหารโรงเรียน งานกิจการนักเรียนช่วยให้ผู้บริหารโรงเรียนได้ข้อมูลเกี่ยวกับตัวนักเรียนได้เป็นระยะๆ เพื่อศึกษาและใช้เป็นประโยชน์กับนักเรียน ผู้ปกครอง

4. โรงเรียนหรือสถานศึกษาที่สูงขึ้นไป ในกรณีที่ต้องการข้อมูลเกี่ยวกับตัวนักเรียนไปใช้เพื่อประโยชน์อย่างใดอย่างหนึ่ง

5. ความสำคัญต่อครูแนะแนว งานกิจการนักเรียนช่วยให้ครูแนะแนวได้

ข้อมูลจากนักเรียนด้านความถนัดความสนใจจากการสังเกต และบันทึกข้อมูลประจำวันในการร่วมทำกิจกรรมนักเรียน ทั้งนี้เพื่อนำไปประกอบการให้คำปรึกษาหารือแก่นักเรียน เช่น ในการตัดสินใจวางแผนเลือกอาชีพและเลือกศึกษาต่อให้เหมาะสมกับตนเองให้มากที่สุด

6. ความสำคัญต่อประเทศชาติ งานกิจการนักเรียนช่วยให้ประเทศชาติได้พลเมืองที่เพียบพร้อมด้วยปัญญาธรรม สามัคคีธรรม และคารวะธรรม เพราะงานกิจการนักเรียนช่วยให้ความรู้ และประสบการณ์แก่นักเรียน ภายใต้การควบคุมดูแลและให้คำปรึกษาหารือของครูอย่างใกล้ชิด จะช่วยให้นักเรียนเติบโตเป็นผู้ใหญ่ที่มีความรู้ความสามารถ มีคุณธรรม และรู้จักสร้างความรัก ความสามัคคีในการเป็นพลเมืองดีของชาติต่อไปภายหน้า

จากการให้ความหมายและความสำคัญของงานกิจการนักเรียน ผู้วิจัยสรุปได้ว่าการดำเนินงานกิจการนักเรียนเป็นการบริหารงานที่เกี่ยวข้องกับนักเรียนในกิจกรรมต่างๆ ที่มีความสำคัญทั้งต่อตัวนักเรียนเอง ต่อครู และผู้เกี่ยวข้อง มุ่งส่งเสริมพัฒนาบุคลิกภาพ สร้างกิจนิสัยที่ดีแก่นักเรียน ส่งเสริมและควบคุมนักเรียนให้อยู่ร่วมกันอย่างมีความสุข และยังช่วยส่งเสริมความถนัด ความสนใจ ความสามารถของนักเรียนแต่ละคนอีกด้วย

การดำเนินงานกิจการนักเรียนในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน

งานกิจการนักเรียนเป็นงานหนึ่งที่ช่วยเสริมสร้างประสิทธิภาพให้กับนักเรียนเป็นอย่างดี กล่าวคือ ส่งเสริมให้นักเรียนเป็นทรัพยากรมนุษย์อันมีคุณค่าและคุณประโยชน์แก่ประเทศชาติ ด้วยพอกพูนทั้งความรู้ด้านวิชาการและเพิ่มเติมประสบการณ์ชีวิต จากกิจกรรมต่างๆ ที่นักเรียนได้เข้าร่วม และยังเติมเต็มให้นักเรียนเกิดความเจริญงอกงามในภูมิปัญญา อันก่อให้เกิดภูมิความรู้อันทรงคุณค่ายิ่งด้วยตัวของนักเรียนเอง จึงถือได้ว่างานกิจการนักเรียนเป็นงานที่ช่วยสร้างพัฒนาการแก่นักเรียนให้บังเกิดความเจริญงอกงามทั้งทางสติปัญญา อารมณ์ และสังคม อย่างแท้จริง (สมพิศ ให้งาม, 2550, หน้า 87) อย่างไรก็ตามการดำเนินงานกิจการนักเรียนที่ได้ผลดีและมีประสิทธิภาพสูงนั้น จำเป็นต้องดำเนินงานให้ครอบคลุมขอบข่ายงานกิจการนักเรียนตามเกณฑ์มาตรฐานในการปฏิบัติงานโรงเรียนมัธยมศึกษา พ.ศ. 2552 ดังนี้

1. การวางแผนงานกิจการนักเรียน

การบริหารกิจการนักเรียนจำเป็นต้องให้นักเรียนได้มีส่วนร่วมเกี่ยวข้องกับ

การตั้งวัตถุประสงค์ของแผนในทุกกิจกรรม ข้อมูลที่พึงใช้ในการประกอบการวางแผนนั้น ควรเป็นข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับความต้องการของนักเรียน ความสามารถ และความสนใจของนักเรียนแต่ละระดับ และงบประมาณของโรงเรียนที่จำเป็นต้องใช้ในการสนับสนุน กิจกรรมแต่ละกิจกรรมด้วย (สมพิศ โห้งาม, 2550, หน้า 89)

ผู้บริหารโรงเรียนเป็นบุคคลที่มีความสำคัญที่สุดจะเป็นผู้นำในขั้นนี้ และเป็นผู้ที่จะต้องรับผิดชอบให้มีแผนงานขึ้นไว้ใช้ในการดำเนินการในขั้นต่อไป ระเบียบวิธีการวางแผนที่ดีนั้นหมายรวมถึงขั้นตอนต่างๆ (สมพิศ โห้งาม, 2550, หน้า 80 – 81) คือ

1.1 การพิจารณาถึงความต้องการต่างๆ ของนักเรียน และความมุ่งหวังของชุมชนที่มีต่อโรงเรียน

1.2 การสร้างบรรยากาศที่เอื้ออำนวยต่อการเปลี่ยนแปลง ปรับปรุงงานให้เป็นไป อย่างสร้างสรรค์และเต็มไปด้วยเหตุผลที่ดี การดำเนินงานในขั้นนี้ ควรใช้วิธีให้บุคลากรทุกฝ่าย มีส่วนร่วมเป็นคณะทำงานต่างๆ และพยายามให้ผู้ร่วมงานทั้งหมดตระหนักในความมุ่งหมายและข้อจำกัดต่างๆ ของงานที่จะทำ ตลอดจนการยอมรับในความแตกต่างกันระหว่างนักเรียน ครูอาจารย์ และแม่แต่หน่วยงานแต่ละฝ่าย

1.3 การศึกษาวิจัยงานกิจการนักเรียน ที่ดำเนินอยู่ได้สนองความต้องการและความมุ่งหวังของนักเรียนและชุมชนได้กว้างขวางเพียงใด

1.4 การสร้างความเจริญงอกงามให้แก่คณะครูอาจารย์ โดยจัดประสบการณ์ต่างๆ เพื่อช่วยให้มีความสามารถในการทำงานด้านนี้ให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

1.5 การขอคำแนะนำจากคณะผู้ร่วมงาน เพื่อใช้ในการปรับปรุงงานให้มีความก้าวหน้าอยู่เสมอ

2. การบริหารกิจการนักเรียน

โดยทั่วไปแล้ว นอกเหนือจากการควบคุมดูแลการปฏิบัติงานของผู้ร่วมงานในสถานศึกษาให้ลุล่วงด้วยดีแล้ว ผู้บริหารสถานศึกษายังต้องทำหน้าที่จัดการศึกษาให้มีประสิทธิผลทุกด้าน ทั้งด้านวิชาการ การให้บริการ การบริหารสถานศึกษา การจัดสภาพสิ่งแวดล้อม ภายในสถานศึกษา การประชาสัมพันธ์ เฉพาะอย่างยิ่งด้านกิจการนักเรียน ซึ่งเป็นภารกิจสำคัญที่ผู้บริหารจักต้องรับผิดชอบด้วยการส่งเสริมการจัดกิจกรรมต่างๆ ให้กับนักเรียนเพื่อให้นักเรียนได้รับความรู้เพิ่มขึ้นและเสริมสร้าง

ประสบการณ์แปลกใหม่ที่เป็นประโยชน์กับนักเรียน อันจะสรรค์สร้างให้นักเรียนเป็นดี
เก่งและมีความรู้ ซึ่งช่วยให้นักเรียนเป็นที่สมบูรณ์มากยิ่งขึ้น งานกิจการนักเรียนจึงเป็นงาน
ที่สำคัญประการหนึ่งของงานบริหารโรงเรียนหรือสถานศึกษา เพราะเป็นงานที่เกี่ยวข้อกับ
นักเรียนโดยตรง และในฐานะที่เป็นผู้บริหารสถานศึกษาหรือโรงเรียนดังกล่าว จึงเป็นหน้าที่
โดยตรงของผู้บริหารที่จักต้องแสดงบทบาทและหน้าที่ความรับผิดชอบของตนกับงาน
กิจการนักเรียนให้มาก รวมทั้งจะต้องมีความรู้ความเข้าใจในกระบวนการกิจการนักเรียน
อย่างถ่องแท้ ดังบทบาทหน้าที่ผู้บริหารต่อไปนี้ (สมพิศ ให้งาม, 2550, หน้า 78)

1. พิจารณาสรรหาครูอาจารย์มาทำหน้าที่ต่างๆ ของฝ่ายกิจการ
นักเรียนให้เหมาะสม
2. วางแผนและทำโครงการของฝ่ายกิจการนักเรียนให้เหมาะสมกับ
สภาพสังคมและโรงเรียน
3. ประสานงานกับฝ่ายต่างๆ ทั้งในและนอกโรงเรียน เพื่อขอความ
ร่วมมือในงานของฝ่ายกิจการนักเรียน
4. ให้การสนับสนุนนักเรียนทุกคนได้มีโอกาสเข้าร่วมกิจกรรมที่จัดขึ้น
5. สนับสนุนให้มีการจัดกิจกรรมนักเรียนให้เหมาะสมกับสภาพของ
ท้องถิ่นและโรงเรียน
6. ให้การดูแลด้านการปกครองและวินัยของนักเรียนให้รู้จักปกครอง
ตนเองในรูปของสภานักเรียนหรือคณะกรรมการนักเรียน โดยยึดหลักประชาธิปไตย
7. สร้างความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างครูอาจารย์ นักเรียน ผู้ปกครอง กับ
โรงเรียนและหน่วยงานต่างๆ
8. จัดสัมมนาครูอาจารย์ที่เกี่ยวข้องกับงานกิจการนักเรียนอย่างน้อย
ปีละครั้ง เพื่อหาทางปรับปรุงการดำเนินงานกิจการนักเรียนให้ดีขึ้น
9. จัดการด้านสวัสดิการและบริการต่างๆ ให้กับนักเรียนและบุคลากร
ในสถานศึกษาอย่างต่อเนื่อง
10. ให้ความร่วมมือกับครูอาจารย์ฝ่ายกิจการนักเรียน จัดทำข้อตกลง
และการปฏิบัติงานร่วมกัน

กรรณิกา พันธ์อำพล (2535, หน้า 82 - 83 อ้างถึงใน สมพิศ ให้งาม,
2550, หน้า 79 - 80) ได้กล่าวถึง บทบาทหน้าที่ของผู้บริหารกับการบริหารกิจการ
นักเรียนในฐานะหัวหน้าสถานศึกษาไว้อย่างน่าสนใจ ดังนี้

1. การจัดบุคลากรเข้าทำงาน ผู้บริหารโรงเรียนจะต้องคัดเลือกตัวบุคคลที่เหมาะสมให้เข้ามาทำงานด้านกิจการนักเรียน และมอบหมายงานให้เหมาะสมกับความรู้ความสามารถของบุคคล นอกจากนี้ก็ต้องคำนึงถึงองค์ประกอบอื่นๆ ได้แก่ บุคลิกภาพ การฝึกอบรม ซึ่งจะต้องสอดคล้องเข้ากันได้กับลักษณะทั่วไปของนักเรียน คณะครูอาจารย์ ตลอดจนชุมชนที่ผู้ได้รับมอบหมายงานต้องมาอยู่และทำงานร่วมกัน หน้าที่อีกอย่างหนึ่งที่ผู้บริหารจะต้องรับผิดชอบในฐานะผู้นำ ก็คือ การกำหนดบทบาทหน้าที่ของผู้อำนวยการด้านกิจการนักเรียนทุกตำแหน่งให้ชัดเจนและจะต้องให้เป็นที่รับรู้ทั่วกันในคณะครูอาจารย์ นักเรียน และชุมชน ผู้บริหารที่มีความชำนาญในการจัดสรรบุคลากรและสามารถทำงานร่วมกับคณะผู้ทำงานด้วยความเห็นอก เห็นใจนั้น ย่อมจะทำให้งานด้านกิจการนักเรียนดำเนินไปสู่ความสำเร็จได้ด้วยดี ในทางตรงกันข้ามหากผู้บริหารบรรจุบุคคลให้มาทำงานด้านกิจการนักเรียนโดยเห็นแก่ประโยชน์เฉพาะหน้า หรือเพื่อเป็นการตอบแทนบุญคุณให้แก่กันหรือให้ครูที่ประสบความล้มเหลวในการสอนมาทำหน้าที่ด้านกิจการนักเรียน เพราะไม่เห็นความสำคัญหรือคิดว่างานนี้เป็นงานง่าย ก็อาจจะทำให้งานกิจการนักเรียนประสบความล้มเหลวได้ง่าย

2. การติดตามและควบคุมงาน การติดตามและควบคุมดูแลงานเป็นอีกขั้นตอนหนึ่ง ของการดำเนินงานกิจการนักเรียนที่สำคัญ การติดตาม หมายถึง งานอะไรก็ตามที่สั่งการไปแล้ว หรือมอบหมายให้คณะทำงานไปแล้วจะต้องคอยติดตามผลว่าได้ผลตามจุดประสงค์ หรือ เป้าหมายที่วางไว้หรือไม่ การควบคุมดูแล หมายถึง การช่วยเหลือแนะนำของฝ่ายผู้นิเทศซึ่งผู้บริหารจะต้องจัดให้มีขึ้น เพื่อทำหน้าที่เป็นที่ปรึกษาและคอยให้คำแนะนำช่วยเหลือการทำงานของฝ่ายต่างๆ ผู้บริหารควรชี้แจงถึงระเบียบวิธีการทำงานในรูปแบบต่างๆ เพื่อให้งานบรรลุผล ผู้บริหารอาจจะเข้าควบคุมดูแลการทำงานอย่างใกล้ชิดหรืออาจจะอยู่ห่างๆ โดยให้เสรีภาพแก่ผู้ร่วมงานการที่ผู้บริหารจะใช้วิธีใดนั้น ย่อมขึ้นอยู่กับผู้ร่วมงาน อารมณ์ และปรัชญาในการทำงานของบุคคลดังกล่าว ในกรณีที่ปรากฏว่างานไม่บรรลุผลผู้บริหารย่อมจะต้องใช้วิธีการตรวจสอบให้ทราบเหตุผลเพื่อจะได้แก้ไขสถานการณ์ให้ดีขึ้น โดยไม่ควรไปตำหนิติเตียนผู้อยู่ใต้บังคับบัญชาแต่เพียงฝ่ายเดียว แต่ควรถือว่าความรับผิดชอบในการเลือกบุคลากรและการนิเทศเป็นหน้าที่ความรับผิดชอบของผู้บริหาร นอกจากนั้นผู้บริหารที่ดีจะต้องเป็นผู้ดำเนินการประเมินผล โดยการกำหนดนโยบายให้ชัดเจนในการดำเนินงานแล้วคอยติดตามผลว่าเป็นไปตามจุดประสงค์ที่วางไว้หรือไม่ ซึ่งการประเมินผลอาจทำได้หลายวิธี เช่น การประเมินตนเอง การให้ผู้เชี่ยวชาญ

จากภายนอกโรงเรียนเข้ามาทำการประเมิน

3. ยุทธศาสตร์ในการบริหาร เพื่อมิให้การบริหารงานเกิดปัญหาหรือชะงักงันจนกลายเป็นการบริหารงานแบบสั่งการ ผู้บริหารควรใช้วิธีการบริหารแบบประชาธิปไตย โดยเปิดโอกาสให้ผู้ร่วมงานได้ใช้ความคิด ความรู้ และพลังงานของเขา มาใช้ในการวางแผนดำเนินงานของโรงเรียนอย่างเต็มที่ คณะครูที่มาร่วมงานก็จะมี ความเจริญ มีความรู้ความสามารถไปพร้อมๆ กันด้วย ถ้าผู้บริหารใช้วิธีการบริหารที่ช่วยให้ผู้ร่วมงานของตนมีโอกาสเจริญงอกงามไปพร้อมๆ กันเช่นนี้ ก็ย่อมจะแน่ใจได้ว่างานต่างๆ ของโรงเรียนจะเจริญก้าวหน้าไปด้วยดี ตลอดเวลา

ในการบริหารกิจการนักเรียน ผู้บริหารจำเป็นต้องกำหนดแผนการดำเนินงานอย่างรอบคอบและระมัดระวังเพื่อป้องกันความผิดพลาดที่อาจเกิดขึ้นได้ ดังนั้นขั้นตอนในการทำงานจึงเป็นสิ่งสำคัญยิ่งสำหรับผู้บริหาร อันทำให้ผู้บริหารจำเป็นต้องกำหนดกลยุทธ์หรือเทคนิควิธีให้รัดกุม และดำเนินงานตามขั้นตอนต่างๆ อย่างเป็นระบบ ซึ่งจะช่วยให้การบริหารงานกิจการนักเรียนสัมฤทธิ์ผลได้ด้วยดี ดังแนวคิดต่างๆ ที่เกี่ยวกับการบริหารกิจการนักเรียน ซึ่งผู้บริหารควรตระหนักและพิจารณาไว้เป็นแนวทางในการดำเนินงานกิจการนักเรียน ต่อไปนี้

Campbell and Ramseyer (1974, p. 189 อ้างถึงใน สมพิศ ไห้งาม, 2550, หน้า 83 - 84) ได้เสนอขั้นตอนของกระบวนการบริหารกิจการนักเรียนตามหลักการบริหารไว้ 5 ประการ คือ

1. การตัดสินใจสั่งการ ผู้บริหารจะต้องพิจารณาวิเคราะห์ เหตุการณ์และปัญหาต่างๆ อย่างรอบคอบ เพื่อเป็นข้อมูลในการตัดสินใจเลือกแนวทางที่ดีที่สุด
2. การกำหนดแผนงานและโครงการ
3. การกระตุ้นและส่งเสริมการปฏิบัติงาน เพื่อให้การดำเนินงานบรรลุตามเป้าหมาย และเกิดประสิทธิภาพสูงสุด
4. การประสานงานระหว่างบุคลากรของหน่วยงาน เพื่อให้การดำเนินงานเป็นไปในทิศทางเดียวกัน
5. การประเมินผลงาน เป็นการติดตามผลและตรวจสอบผลการปฏิบัติงานว่าเป็นไป ตามเป้าหมายเพียงใด มีปัญหาอุปสรรคอย่างไร เพื่อหาทางปรับปรุงแก้ไข

Gulick and Urwick (1973, p. 13 อ้างถึงใน สมพิศ โห้งาม, 2550, หน้า 84) ได้กล่าวถึง การบริหารไว้ 7 ประการ คือ

1. การวางแผนปฏิบัติงาน การกำหนดวิธีการที่จะให้งานสำเร็จตามเป้าหมาย
2. การจัดระเบียบบริหารงาน โดยกำหนดหน้าที่รับผิดชอบ และอำนาจอย่างเป็นทางการ แบ่งหน้าที่เป็นหน่วยงานหลัก หน่วยงานที่ปรึกษาและการประสานงาน
3. การคัดเลือก บรรจุ การใช้การพัฒนาศักยภาพ เพื่อมอบหมายอำนาจหน้าที่ในการปฏิบัติงาน
4. การอำนวยความสะดวกสั่งการ หรือแนะนำให้ผู้ใต้บังคับบัญชาปฏิบัติหน้าที่
5. การติดต่อประสานงานทั้งภายในและภายนอกให้เป็นไปด้วยความราบรื่น
6. การรายงานเพื่อทราบความก้าวหน้าของงานเป็นระยะๆ
7. การจัดสรรงบประมาณการเงิน การทำบัญชี และควบคุมการเงิน อนึ่ง เนื่องจากการบริหารกิจการนักเรียนเป็นงานที่สถานศึกษาจำเป็นต้องส่งเสริมสนับสนุนและจัดให้มีการดำเนินงานอย่างต่อเนื่อง จึงเป็นหน้าที่ของผู้บริหารโดยตรงที่นอกจากจะต้องรับผิดชอบดูแลแล้ว ยังจำเป็นต้องใช้ความรู้ความเข้าใจในหลักกระบวนการบริหารต่างๆ ไม่ว่าจะเป็นหลักการบริหารตามแบบ POSDCoRB , PAPOSDCoRB , PDCA , SWOT เป็นต้น และเมื่อนำมาประยุกต์ใช้กับการบริหารกิจการนักเรียน เพื่อให้บรรลุผลสัมฤทธิ์ตามเป้าหมายแล้ว ผู้บริหารสถานศึกษายังต้องดำเนินการวิธีต่างๆ ในการบริหารกิจการนักเรียนให้ลุล่วงไปด้วยดี ด้วยการปฏิบัติตามขั้นตอนบางประการอย่างชัดเจนและรัดกุม (สมพิศ โห้งาม, 2550, หน้า 84 – 87) ได้แก่

7.1 ซึ่งแจ้งทำความเข้าใจกับครูอาจารย์ เจ้าหน้าที่/พนักงาน ซึ่งประกอบเป็นฝ่ายต่างๆ ของสถานศึกษาให้เข้าใจในนโยบายของสถานศึกษาในเรื่องเกี่ยวกับงานกิจการนักเรียน วิธีการดำเนินงาน วัตถุประสงค์ และเป้าหมายของงานกิจการนักเรียน พร้อมทั้งขอความร่วมมือจากทุกฝ่าย

7.2 ประชาสัมพันธ์ให้นักเรียน ผู้ปกครองนักเรียน ตลอดจนชุมชนให้ตระหนักและเข้าใจในงานกิจการนักเรียน พร้อมกับขอความร่วมมือจากผู้เกี่ยวข้อง

ทุกฝ่าย ให้ยอมรับในความสำคัญและความจำเป็นของงาน

7.3 แต่งตั้งคณะกรรมการรับผิดชอบในงานกิจการนักเรียน โดยอาจกำหนดให้ผู้ช่วยผู้บริหารสถานศึกษา เช่น ผู้ช่วยอาจารย์ใหญ่หรือผู้ช่วยผู้จัดการ ฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งดูแลงานของกิจการนักเรียนโดยตรง

7.4 กำหนดแผนงานกิจการนักเรียนให้สอดคล้องกับหมวด 4 ในมาตรา 22-24 ตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และสัมฤทธิ์ผลตามเจตนารมณ์ของแผนการศึกษาแห่งชาติ (พ.ศ. 2545 - 2559) ซึ่งมุ่งเน้นให้พัฒนาชีวิตที่ดี เก่ง และมีความสุข ด้วยการให้กำหนดแผนงานหรือโครงการส่งเสริมคุณประโยชน์ให้กับนักเรียนอย่างเต็มที่เพื่อให้นักเรียนสามารถเสริมสร้างภูมิปัญญาของตนเองได้

7.5 จัดให้มีการอบรม หรือประชุมสัมมนา เพื่อให้ความรู้เกี่ยวกับงานกิจการนักเรียน แก่คณะครูอาจารย์ ตลอดจนเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องในอันที่จะเสริมสร้างความรู้ความเข้าใจในขอบข่ายของงานกิจการนักเรียนให้สอดคล้องและตรงกัน เพื่อจะได้ร่วมมือประสานงานกันได้ ถูกต้องตามสายงาน ซึ่งจะช่วยให้การบริหารกิจการนักเรียนมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

7.6 อำนวยความสะดวกให้แก่ฝ่ายกิจการนักเรียนอย่างเต็มที่ ซึ่งนอกจากจะสร้างขวัญและกำลังใจแก่ผู้ปฏิบัติงานแล้ว ผู้บริหารยังต้องดูแลจัดสรรงบประมาณ วัสดุอุปกรณ์ สำหรับผู้ปฏิบัติงานในฝ่ายกิจการนักเรียนได้ปฏิบัติงานอีกด้วย

7.7 ควบคุมการดำเนินงานกิจการนักเรียนให้เป็นไปตาม เป้าหมายและโครงการที่กำหนดไว้ พร้อมทั้งติดตามประเมินผลงานเป็นระยะๆ

นอกจากนี้ เพื่อให้การบริหารกิจการนักเรียนบรรลุประสิทธิภาพยิ่งขึ้น ผู้บริหาร โรงเรียนอาจมอบหมายให้การดำเนินงานกิจการนักเรียนอยู่ในความรับผิดชอบ ของผู้ช่วยผู้บริหาร ฝ่ายใดฝ่ายหนึ่ง เช่น ผู้ช่วยฯ ฝ่ายวิชาการ เป็นผู้ดูแลรับผิดชอบ หรือ อาจแต่งตั้งผู้ช่วยฯ ฝ่าย กิจการนักเรียน เป็นผู้ดูแลรับผิดชอบโดยตรง พร้อมกันนั้น ผู้บริหารอาจแต่งตั้งครูอาจารย์ ร่วมรับผิดชอบ และทำหน้าที่ประสานงานระหว่างครู อาจารย์ และนักเรียน

3. การส่งเสริมพัฒนาให้นักเรียนมีวินัย คุณธรรม จริยธรรม

ในระบบโรงเรียนของไทยได้ให้ความสำคัญเรื่องของวินัยมากพอควร แต่มักจะหมายถึงการปกครอง การควบคุม ฉะนั้น ปัญหาของวินัยจึงมักจะเกิดขึ้นอย่าง

หลีกเลี่ยงไม่ได้ ด้วยเหตุนี้เองความร่วมมือซึ่งกันและกันระหว่างครอบครัว สถาบันศาสนา โรงเรียน สื่อมวลชน ประชาชนทั่วไปและสถาบันอื่นๆ ในสังคมจึงเป็นสิ่งจำเป็นเพราะโดยข้อเท็จจริงแล้วเด็กนักเรียนจะใช้เวลาเพียง 30% อยู่ที่โรงเรียน ดังนั้น ปัญหาทางวินัยที่เกิดขึ้นในโรงเรียนจึงเป็นปัญหาของความแตกต่างทางจิตวิทยาและสรีระวิทยาาระหว่างนักเรียนและครูนั่นเอง (เทศ แก้วกสิกรรม, 2544, หน้า 201)

ความหมายและความจำเป็นในการรักษาวินัย

1. ความหมายของระเบียบวินัย

เมื่อกล่าวถึงคำว่า “วินัย” ส่วนมากนึกถึงคำสั่งหรือระเบียบข้อบังคับที่ใช้ควบคุมความประพฤติของนักเรียน วินัยในความหมายนี้ หมายถึง การบังคับให้นักเรียนทำในสิ่งที่ครู หรือโรงเรียนเห็นว่าดี การมองความหมาย “วินัย” ในลักษณะดังกล่าวเป็นการมองในวงแคบ ถ้าจะพิจารณาให้กว้างขวางยิ่งขึ้น วินัยในโรงเรียน หมายถึง การรู้จักควบคุมตนเองและรู้จักปกครองตนเอง (self control) และรู้จักวินัยในตนเอง (self discipline) (เสริมศักดิ์ วิชาลาภรณ์, 2520, หน้า 48 อ้างถึงใน เทศ แก้วกสิกรรม, 2544, หน้า 201)

การรักษาวินัยของโรงเรียน หมายถึง การดูแลควบคุม บังคับให้นักเรียนประพฤติปฏิบัติตามระเบียบ คำสั่ง ทั้งของโรงเรียนและของทางราชการ คือ กระทรวง ทบวง กรม รวมทั้งสิ่งที่เป็นขนบธรรมเนียมประเพณีอันดีงามที่จะมาปฏิบัติ สืบทอดกันมา (กองการมัธยมศึกษา, อ้างถึงใน เทศ แก้วกสิกรรม, 2544, หน้า 201)

2. ความจำเป็นในการรักษาวินัยในโรงเรียน

ประเทศชาติซึ่งเป็นสังคมส่วนใหญ่จำเป็นจะต้องมีระเบียบ หรือกฎหมายสำหรับควบคุมความประพฤติของสมาชิกในสังคมนั้น กฎหมายเป็นทั้งเครื่องรองรับสิทธิเสรีภาพของบุคคลแต่ละคน ในขณะเดียวกันกฎหมายก็เป็นเครื่องกำจัดการเอารัดเอาเปรียบระหว่างคนที่มีความสามารถสูงกว่าต่อคนที่มีความสามารถน้อยกว่าไปในตัว เช่นเดียวกันในโรงเรียนก็จำเป็นต้องมีระเบียบและวินัยเพื่อเป็นเครื่องควบคุมความประพฤติของนักเรียน แต่วินัยของโรงเรียนมีความหมายแตกต่างไปจากกฎหมายของบ้านเมือง เราจะเห็นได้ว่าวินัยในโรงเรียนเป็นส่วนช่วยต่อความเจริญของนักเรียนและโรงเรียนดังนี้ คือ (เทศ แก้วกสิกรรม, 2544, หน้า 202)

2.1 วินัยช่วยสร้างและรักษาไว้ซึ่งสภาพการณ์ อันจำเป็น

ต่อความเจริญก้าวหน้าของโรงเรียน หากขาดวินัยเสียแล้วการดำเนินงานของโรงเรียนก็จะต้องเต็มไปด้วยความยากลำบากจนกระทั่งไม่สามารถดำเนินงานได้ และในที่สุดก็เป็นผลเสียมาสู่ตัวนักเรียนเองลองพิจารณาดูว่าถ้านักเรียนในห้องเรียนห้องหนึ่งไร้ระเบียบใครนึกจะทำอะไรก็ทำตามใจชอบ เช่นนี้แล้วการเรียนการสอนจะเป็นไปได้เพียงไร

2.2 วินัยเป็นเครื่องเตรียมตัวนักเรียนสำหรับการดำเนินชีวิตในภายหน้า เมื่อนักเรียนเติบโตเป็นผู้ใหญ่มีเสรีภาพเต็มที่แต่ก็ไม่ได้หมายความว่าทำอะไรได้ตามใจชอบเสรีภาพที่จะใช้ตอนเป็นผู้ใหญ่นั้น จะต้องผูกพันอยู่กับความรู้จักรับผิดชอบอย่างใกล้ชิดด้วยการให้นักเรียนมีวินัยในโรงเรียน นับได้ว่าเป็นการสร้างความรู้จักรับผิดชอบต่อการกระทำที่ได้กระทำลงไปนั้น

การสร้างให้นักเรียนรู้จักรับผิดชอบในฐานะเป็นพลเมืองดีนั้น โรงเรียนมีความจำเป็นที่จะต้องฝึกหัดและอบรมให้นักเรียนรู้จักรับผิดชอบต่อหน้าที่เป็นอย่างดี ทั้งนี้ โดยการแสดงตัวอย่างให้นักเรียนเห็นว่าความรับผิดชอบต่อหน้าที่ได้มอบหมายเป็นความจำเป็นและเป็นคุณธรรมอันสูงยิ่งของความเป็นพลเมืองดีในระบบประชาธิปไตย ดูเหมือนว่าการอบรมของโรงเรียนเพื่อให้นักเรียนรู้จักความรับผิดชอบต่อหน้าที่นั้นเรากะทำน้อยไป ถ้าพึ่งแต่การพูดหรือสอนให้นักเรียนรู้จักรับผิดชอบยังไม่เป็นการพอเพียง การอบรมอันเป็นสิ่งที่โรงเรียนจะต้องกระทำควบคู่กันไปกับการสอนนั้นเป็นความรับผิดชอบต่อโรงเรียนจะปฏิเสธไม่ได้เป็นอันขาด

2.3 จากที่กล่าวมาแล้วในข้อ 2 นี้ จะเห็นได้ว่าวินัยเป็นเครื่องปลูกฝังการรู้จักควบคุมตนเองที่ละน้อย การชี้ให้นักเรียนเห็นคุณค่าของการรู้จักปกครองตนเองเป็นสิ่งที่ควรจะต้องเอาใจใส่ปลูกฝังอยู่เสมอจนเป็นอุปนิสัยติดตัวไปในภายหน้า

ประเภทของวินัยที่ใช้ในโรงเรียน

1. วินัยเฉียบขาดแบบทหาร แนวคิดนี้ถือว่านักเรียนเป็นผู้ไม่มีความรับผิดชอบ เพราะฉะนั้น นักเรียนต้องปฏิบัติตามคำสั่ง และระเบียบวินัย ผู้ใดกระทำผิดย่อมได้รับโทษ วินัยแบบนี้มีความกลัวเป็นรากฐานให้สอดคล้องกับสุภาษิตไทยที่ว่า “รักวัวให้ผูก รักลูกให้ตี”

2. วินัยแบบดำเนินงานให้สอดคล้องกับความสนใจและต้องการของนักเรียน แนวคิดนี้ถือว่า ถ้านักเรียนได้ทำในสิ่งที่ตนเองสนใจและพอใจแล้ว ปัญหาเรื่องวินัยจะไม่เกิดขึ้น เช่น ที่จังหวัดเชียงใหม่ในฤดูหนาวนักเรียนต้องนุ่งกางเกงขายาวมา

โรงเรียนเพื่อบรรเทาความหนาว โรงเรียนก็อนุโลมให้hungได้ การรักษาระเบียบวินัยแบบนี้ เป็นเรื่องยากต้องพิจารณาอย่างรอบคอบ มิฉะนั้นจะกลายเป็นเรื่องที่นักเรียนสามารถทำ อะไรได้ตามชอบใจ

3. วินัยที่เกิดจากการรู้จักรับผิดชอบและเกียรติของตนเอง แนวคิดนี้ ถือว่า คนจะมีความประพฤติดีต่อเมื่อมีคุณธรรมประจำใจและนับถือเกียรติของตนเอง ฉะนั้น ถ้าโรงเรียนต้องการให้นักเรียนมีวินัย โรงเรียนจะต้องยอมรับและนับถือนักเรียน ทุกคนในฐานะที่เป็นคนมีเกียรติเพื่อให้หยิ่งในศักดิ์ศรีของเขา และพยายามรักษาเกียรติของ ตนเอง (พนัส หันนาคินทร์, 2529, หน้า 155 – 157 อ้างถึงใน เทศ แก้วกสิกรรม, 2544, หน้า 202 – 203)

หลักทั่วไปในการรักษาวินัยของโรงเรียน

1. ระเบียบ วินัย ข้อบังคับต่างๆ เป็นความคาดหวังที่โรงเรียนอยากให้เกิดขึ้นในตัวเด็กนั้นจะต้องเป็นวินัยที่ทุกฝ่าย กล่าวคือ ผู้ปฏิบัติหมายถึง นักเรียน ผู้กำกับ การปฏิบัติหมายถึงครูอาจารย์ จะต้องยอมรับและเข้าใจตรงกัน ดังนั้น การทำความเข้าใจ จึงเป็นเรื่องสำคัญมาก โดยเฉพาะอย่างยิ่งเป้าหมายและวัตถุประสงค์ของระเบียบวินัย จะต้องชัดเจนแจ่มแจ้งไม่คลุมเครือ หรือมีใช้เพื่อคนกลุ่มน้อย

2. การสร้างระเบียบข้อบังคับต่างๆ ในโรงเรียนจะต้องได้รับความ เห็นชอบจากทุกฝ่าย จะเกิดขึ้นด้วยอาศัยหลักเหตุผลเพื่อส่วนรวมเป็นสำคัญ

3. การรักษาวินัย โรงเรียนควรเปิดโอกาสให้เป็นอำนาจหน้าที่ของครู อาจารย์ หรือ แม้กระทั่งนักเรียนทุกคนมีส่วนร่วมช่วยเหลือในการกำกับควบคุมดูแลให้เป็นไป ตามกฎข้อบังคับ

4. การกำกับควบคุมดูแลเรื่องการรักษาวินัย จะต้องกระทำโดย สม่ำเสมอและกระทำด้วยความยุติธรรมเสมอภาคกัน

5. ระเบียบ วินัย ข้อบังคับ คำสั่งต่างๆ จะต้องสอดคล้องกับสภาพ ความเป็นจริงของสังคมไม่สวนทางกับค่านิยมของสังคม และจะต้องไม่ขัดต่อกฎหมาย บ้านเมืองหรือความสงบ เรียบร้อยหรือศีลธรรมอันดีของประชาชน

6. ในการลงโทษนักเรียนที่กระทำผิดวินัยต้องเป็นไปเพื่อการ สร้างสรรค์ แก้ไขข้อบกพร่องมากกว่าเพื่อเป็นการแก้แค้นหรือทำให้เจ็บใจด้วยความรุนแรง

สาเหตุแห่งการกระทำผิดทางวินัยของนักเรียน

โรงเรียนจะต้องเข้าใจถึงสาเหตุของการกระทำผิดของเด็ก โดยปกติ ธรรมชาติสามัญทั่วไปไม่มีใครอยากกระทำผิด กฎ ข้อบังคับ ทุกคนต้องการเป็นคนดีด้วยกันทั้งนั้น แต่อาจจะมีสาเหตุเข้ามาแทรกแซงก่อให้เกิดการกระทำผิดได้ (กองการมัธยมศึกษา, หน้า 128 - 129 อ้างถึงใน เทศ แก้ววงสิกรรม, 2544, หน้า 203 - 204) เช่น

1. เรื่องเกี่ยวกับตัวนักเรียนเอง เช่น ความผิดปกติทางร่างกาย และจิตใจการเปลี่ยนแปลงทางอารมณ์ สภาวะแวดล้อมของสังคม ความรู้สึกที่ขาดความรัก ความปลอดภัยในโรงเรียน
2. เรื่องที่เกี่ยวกับเพื่อนของนักเรียน เพื่อนฝูงอาจชักชวนกันก่อการวิวาทหรือกระทำการใดๆ โดยรู้เท่าไม่ถึงการณ์
3. เรื่องเกี่ยวกับตัวครู - อาจารย์ หรือการบริหารโรงเรียน เช่น ครูที่ขาดวิญญานของความเป็นครู อาจสร้างทัศนคติที่ไม่ดีต่อนักเรียนได้ หรือการที่โรงเรียนปล่อยปละละเลย ไม่ปฏิบัติตามระเบียบวินัยโดยเคร่งครัดก็เป็นสาเหตุให้เด็กกระทำผิดได้
4. เรื่องเกี่ยวกับสภาพแวดล้อมที่บ้านของนักเรียน เช่น ปัญหาทางครอบครัวของนักเรียน สังคมรอบๆ บ้านไม่ดี
5. สภาพสังคมโดยส่วนรวมของบ้านเมือง เรื่องนี้เป็นปัญหาใหญ่ที่เป็นปัญหาอยู่ในขณะนี้ผู้กล่าวว่า “โรงเรียนปัจจุบันนี้ปล่อยปละละเลยต่อระเบียบวินัย ทำให้เด็กขาดความรับผิดชอบ ขาดความสุภาพอ่อนโยน ไม่มีศีลธรรม จรรยา พากันเหยียบย่ำครูอาจารย์ ไม่เคารพยำเกรงอย่างแต่ก่อน” คำกล่าวนี้จะเป็นจริงหรือจะลงโทษโรงเรียนมากเกินไป ครูอาจารย์นักการศึกษาคงจะตอบได้ ลำพังแต่โรงเรียนจะเคร่งครัดต่อนักเรียนโดยสังคมภายนอกไม่ร่วมมือและไม่ปฏิบัติกันถือเป็นแบบอย่างที่ดีแก่เยาวชนก็เป็นเรื่องยากที่โรงเรียนจะกระทำไปฝ่ายเดียวได้

การป้องกันการกระทำผิดทางวินัยของนักเรียน

“กันไว้ดีกว่าแก้” เป็นสุภาษิตที่เหมาะสมกับการแก้ปัญหาทางวินัยอย่างยิ่งเพราะเป็นการแก้ปัญหาทางบวก (positive approach) ย่อมดีกว่าการควบคุม บังคับ ลงโทษ เปรียบเสมือนดาบสองคมถ้าครูไม่พิจารณาใช้อย่างฉลาดแล้ว การทำโทษนั้นจะทำลายจุดมุ่งหมายกันพึงประสงค์ เช่น ครูต้องให้นักเรียนมาโรงเรียนทุกวัน แต่เมื่อ

นักเรียนไว้ผมยาวหรือทำความผิดอย่างอื่น ครูกลับสั่งพักการเรียน เป็นต้น

นักเรียนในระดับมัธยมศึกษาเป็นเด็กวัยรุ่น การทำโทษเพียงแว่น การพูดเยาะเย้ยแตกตื่น ถากถาง หรือดูต่ำกว่ากล่าวต่อหน้าเพื่อนฝูง เพราะทำให้เกิดทัศนคติที่ไม่ดี (เสริมศักดิ์ วิชาลาภรณ์, 2520, หน้า 56 – 57 อ้างถึงใน เทศ แก้วกสิกรรม, 2544, หน้า 204) เช่น

1. นักเรียนไม่ยอมเข้าหาครู เกรงว่าจะถูกตำหนิบ้าง
2. เป็นการทำลายขวัญของนักเรียน และเพื่อนร่วมชั้นหรือเพื่อนร่วมโรงเรียน
3. เป็นการแสดงตัวอย่างที่ไม่ดีว่าเมื่อโกรธแล้ว ต้องมีการลงโทษ ลิดรอนสิทธิของผู้อื่น

ดังได้กล่าวแล้วข้างต้นถึงสาเหตุของการกระทำผิดวินัย ฉะนั้น วิธีการที่โรงเรียนอาจนำมาใช้ได้ คือ (พนัส หันนาคินทร์, 2529, หน้า 158 – 162 อ้างถึงใน เทศ แก้วกสิกรรม, 2544, หน้า 205)

1. การส่งเสริมให้เกิดความภูมิใจในบทเรียน ถ้าครูสามารถสร้างความรู้สึกให้เกิดขึ้นในหมู่นักเรียนว่าหน้าที่และความรับผิดชอบของนักเรียน คือ การเรียนและบทเรียนที่ครูสอนก็เป็นเรื่องที่น่าสนใจ มีประโยชน์ต่อการนำไปใช้ในชีวิตประจำวัน เมื่อนักเรียนเกิดความรู้สึกเช่นนี้แล้ว ปัญหาทางวินัยย่อมจะเบาบางลง
2. การสร้างความรักโรงเรียนให้เกิดขึ้นในหมู่นักเรียน โรงเรียนอาจใช้วิธีต่างๆ เช่น การประชุมซึ่งสามารถสร้างอารมณ์ร่วมให้เกิดขึ้นได้ง่ายที่สุด การนำชื่อเสียงมาสู่โรงเรียนด้วยวิธีต่างๆ เช่น การดนตรี การจัดงานวันสู่เหย้า เป็นต้น
3. การรักษาความสัมพันธ์อันดีระหว่างคณะครูด้วยกันนักเรียนจะถือเอาครูเป็นตัวอย่างและเป็นจุดศูนย์กลางของชีวิตในโรงเรียน ถ้าคณะครูแตกแยกความสามัคคีกันจนนักเรียนทราบความนับถือของนักเรียนที่มีต่อครูก็จะเสื่อมลง ถ้านักเรียนขาดความนับถือในตัวครูแล้ว การจะว่ากล่าวตักเตือนและอบรมสั่งสอนจะเป็นไปด้วยความยากลำบาก
4. พยายามขจัดสิ่งชั่วร้ายที่ก่อให้เกิดความผิดทางวินัย ทั้งภายในและภายนอกโรงเรียน การขจัดสิ่งชั่วร้ายภายในโรงเรียนเป็นสิ่งที่ทำได้ไม่ยากนัก แต่การขจัดสิ่งชั่วร้ายภายนอกเป็นสิ่งที่ยาก ถ้าโรงเรียนได้ติดต่อขอความร่วมมือจากหน่วยงานอื่นก็มีทางทำได้

5. การให้รางวัลความประพฤติดี เป็นการช่วยให้นักเรียนทำความดี รางวัลอาจมีลักษณะต่างๆ กัน เช่น คำชมเชย เครื่องหมายการประกาศเกียรติคุณ ประกาศนียบัตรชมเชย เหรียญตรา เป็นต้น การให้รางวัล ครูพึงระวังอย่าให้บ่อยครั้งจนนักเรียนรู้สึกเป็นของไม่มีค่า ไม่มี ความหมาย รางวัลนั้นไม่ควรเป็นทรัพย์สินที่มีค่า แต่ให้มีความหมายจิตใจ

6. ความร่วมมือระหว่างบ้านกับโรงเรียน เป็นที่ยอมรับกันอยู่แล้วว่า การที่บิดามารดาหรือผู้ปกครองให้ความร่วมมือกับทางโรงเรียนในการควบคุมดูแลความประพฤติ สามารถจัดปัญหาด้านวินัยไปได้มาก เพราะนักเรียนไม่สามารถจะหลอกลวงทั้งทางบ้านและทางโรงเรียนได้

7. การชี้แจงหรือตักเตือนเป็นรายบุคคล หรือเป็นหมู่ เพื่อให้ นักเรียนรู้ว่าอะไรควรอะไรไม่ควร การเรียกนักเรียนที่กระทำผิดมาชี้แจงด้วยเหตุผล ทำให้นักเรียนระลึกถึงการกระทำผิดได้ และรู้สึกผิดและครุก็พร้อมที่จะให้อภัยด้วยแล้ว นักเรียนจะแก้ไขปรับปรุงตนเอง ปัญหาทางวินัยจะลดลง

8. การจัดกิจกรรมนักเรียน กิจกรรมนักเรียนนอกจากจะมีคุณค่าทางการศึกษาแล้ว อันเป็นการเปิดโอกาสให้นักเรียนได้ระบายพลังส่วนเหลือให้ออกมาในรูปแบบสร้างสรรค์เป็นประโยชน์อีกด้วย

บทบาทของครูใหญ่ในการป้องกันปัญหาทางวินัย ครูใหญ่ที่เห็น การณ์ไกลในเรื่องนี้ ควรมีความคิดในเรื่องวินัย ดังนี้

1. จัดสภาพโรงเรียนและสิ่งแวดล้อมให้มีสภาพน่าเรียน น่าอยู่
2. ดูแลครูให้ประพฤติตนเป็นแบบอย่างที่ดีของนักเรียน เช่น ความซื่อสัตย์ การแต่งกาย มารยาท ความประพฤติ เป็นต้น
3. พยายามช่วยให้นักเรียนมีความรู้สึกเป็นเจ้าของโรงเรียน
4. ฝึกให้นักเรียนเป็นคนมีวินัย มีเกียรติ มีความรับผิดชอบ
5. การออกคำสั่ง ระเบียบต่างๆ ควรพิจารณาอย่างรอบคอบ และเชื่อว่าระเบียบวินัยนั้น จะเป็นส่วนช่วยให้นักเรียนมีพฤติกรรมที่พึงปรารถนา
6. พยายามหลีกเลี่ยงการลงโทษ และเมื่อความจำเป็นจะต้องลงโทษ จะต้องศึกษาขอบเขตของอำนาจในการลงโทษ (สมศักดิ์ ศรีมานิช, 2524, หน้า 210 อ้างถึงใน เทศ แก้วกลสิกรรม, 2544, หน้า 206)

วิธีแก้ไขความผิดทางวินัยของนักเรียน

การแก้ไขความผิดทางวินัย ควรแก้ไขที่สาเหตุก่อน เพื่อหาทางป้องกันไม่ให้ความผิดเกิดขึ้นมีวิธีการต่างๆ ดังนี้ (พนัส หันนาคินทร์, 2529, หน้า 162 - 165 อ้างถึงใน เทศ แก้ววลลิกกรรม, 2544, หน้า 206 - 207)

1. การลงโทษให้เจ็บกาย เป็นการทำให้นักเรียนเกิดความกลัวที่จะกระทำความผิดอันร้ายแรง ซึ่งจะเป็นผลมีอำนาจคอยบังคับควบคุมประพฤติของนักเรียน อยู่เสมอ ลงโทษเกินเหตุผู้ปกครองไม่พอใจ อาจฟ้องร้องได้ การลงโทษด้วยวิธีนี้ควรเป็น การลงโทษนั้นสุดท้าย

2. การลงโทษโดยการกักขัง เช่น การกักขังโดยไม่ให้นักเรียนออกไปพักในเวลาหยุดพักกลางวัน หรือกักไม่ให้นักเรียนกลับบ้านหลังจากเลิกเรียนแล้ว การลงโทษแบบนี้ทำให้นักเรียนเข็ดหลาบชั่วขณะหนึ่งเท่านั้น แต่ต่อมาก็ทำให้นักเรียนพลอยเกลียดโรงเรียนไปด้วย การลงโทษแบบนี้ครูต้องดูแลอยู่ด้วย ถ้าปล่อยทิ้งไว้ก็จะเกิด มีเสียงเอะอะ และหาทางเล่นในห้องเรียนทำให้เกิดความเสียหายขึ้น

3. การใช้ค่าเสียหาย จะลงโทษเมื่อนักเรียนทำสิ่งของเสียหายโดย เจตนาหรือ รู้เท่าไม่ถึงการณ์ ควรชดใช้ค่าเสียหายเพื่อเป็นการตอบแทน จะใช้เงินหรือนำ สิ่งของมาชดใช้ก็ได้ การลงโทษด้วยวิธีนี้ใช้ได้เฉพาะความเสียหายในด้านวัตถุ ส่วนด้านที่ เกี่ยวกับชื่อเสียงนั้นไม่ควรใช้การลงโทษด้วยวิธีนี้

4. การให้สังคมลงโทษ โดยทำให้สังคมไม่ยอมรับผู้กระทำความผิด เช่น ในสังคมจะมีความสุขได้ก็ด้วยความร่วมมือกันจากสมาชิก แต่ถ้าบุคคลใด ทำตนให้เป็นที่รังเกียจต่อสังคม สมาชิกในสังคมนั้นก็เลิกให้ความนับถือบุคคลนั้นต่อไป

5. การขู่หรือการกระทำมิได้โดย เช่น การขู่ให้กลัว คาดโทษว่า จะลงโทษเมื่อกระทำความผิด วิธีนี้ไม่ควรจะใช้เพราะการทำให้ได้อายนั้นเป็นการลดคุณค่า ของนักเรียนลงไป

6. โทษพักการเรียนและไล่ออก การไล่ออกเป็นโทษที่ร้ายแรงที่สุด ที่โรงเรียนจะกระทำแก่นักเรียนได้ การลงโทษวิธีนี้จะต้องพิจารณาให้รอบคอบ มิฉะนั้น จะเกิดผลเสียหายแก่นักเรียนเป็นอย่างมาก

7. การว่ากล่าวตักเตือน

ข้อเสนอแนะในการสร้างวินัยของโรงเรียน

1. ผู้เป็นหัวหน้าสถานศึกษาหรือผู้บริหารโรงเรียนจะต้องปฏิบัติเป็นแบบอย่างที่ดีต่อการรักษาวินัย กระทำโดยสม่ำเสมอ เป็นนิสัยอันดีหรือเป็นตัวอย่างที่ดีได้
2. ครู - อาจารย์ นอกจากจะอบรมสั่งสอนและเน้นความสำคัญของการรักษาวินัยแล้ว ยังคงต้องปฏิบัติต่อการรักษาวินัยโดยเคร่งครัดให้เป็นตัวอย่างแก่นักเรียนไม่ควรปล่อยให้เลยไปโดย ไม่ตักเตือนหรือลงโทษเมื่อพบนักเรียนกระทำผิดวินัยครูอาจารย์ต้องยึดถือเป็นนโยบายว่าการรักษา วินัยมีความสำคัญเท่าๆ กัน หน้าที่การสอนของครู สภาพในโรงเรียน ถ้าครูอาจารย์ทุกคนร่วมมือกันอย่างจริงจังในเรื่องนี้ วินัยจะเกิดขึ้นแก่นักเรียนเป็นแน่แท้
3. สร้างวินัยให้เกิดขึ้นในตัวเอง (Self discipline) เรื่องนี้เป็นเรื่องสำคัญถ้าทุกคนมีวินัยในตัวเองแล้ว ระเบียบข้อบังคับอาจไม่มีความจำเป็นต้องมี เพราะคนมีวินัยในตัวเองจะประพฤติปฏิบัติตามกฎของสังคมทุกเวลา ทุกโอกาส และทุกสถานที่
4. การปฏิบัติเรื่องการรักษาวินัยจะต้องกระทำโดยสม่ำเสมอเป็นประจำ เพื่อให้เกิดเป็นปกตินิสัย และกระทำด้วยความยุติธรรมเสมอภาคกัน (กองการมัธยมศึกษา, หน้า 129 อ้างถึงใน เทศ แก้ววชิรกรรม, 2544, หน้า 207)

4. การดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน

ระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน เป็นกระบวนการดำเนินงานดูแลช่วยเหลือนักเรียนอย่างเป็นระบบมีขั้นตอน มีครูที่ปรึกษาเป็นบุคลากรหลักในการดำเนินงาน โดยการมีส่วนร่วมของบุคลากรทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องทั้งภายในและนอกสถานศึกษา อันได้แก่ คณะกรรมการสถานศึกษา ผู้ปกครอง ชุมชน ผู้บริหาร และครูทุกคน มีวิธีการและเครื่องมือที่ชัดเจน มีมาตรฐานคุณภาพ และมีหลักฐานการทำงานที่ตรวจสอบได้ (สำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา, 2552, หน้า 17 – 23)

กระบวนการและขั้นตอนของระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน มีองค์ประกอบสำคัญ 5 ประการ ดังนี้

1. การรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคล
2. การคัดกรองนักเรียน
3. การป้องกันและแก้ไขปัญหา
4. การพัฒนาและส่งเสริมนักเรียน

5. การส่งต่อ

การรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคล

ด้วยความหลากหลายหลายของนักเรียนและนักเรียนแต่ละคนซึ่งมีพื้นฐานความเป็นมาของชีวิตที่แตกต่างกัน ผ่านการหล่อหลอมให้เกิดพฤติกรรมในหลายลักษณะ ทั้งด้านบวกและด้านลบ ดังนั้น การรู้ข้อมูลที่เป็นเกี่ยวกับตัวนักเรียนจึงเป็นสิ่งสำคัญที่จะช่วยให้ครูอาจารย์มีความเข้าใจนักเรียนมากขึ้น สามารถนำข้อมูลมาวิเคราะห์เพื่อการคัดกรองนักเรียนและนำไปใช้ประโยชน์ในการพัฒนาส่งเสริม การป้องกัน และการแก้ปัญหาให้นักเรียนได้อย่างถูกต้อง ซึ่งเป็นข้อมูลเชิงประจักษ์ที่ได้จากเครื่องมือและวิธีการที่หลากหลายตามหลักวิชาการมิใช่การใช้ความรู้สึกหรือการคาดเดา โดยเฉพาะในการแก้ปัญหาให้นักเรียน ซึ่งจะทำให้ไม่เกิดข้อผิดพลาดต่อการช่วยเหลือนักเรียน

การคัดกรองนักเรียน

การคัดกรองนักเรียนเป็นการพิจารณาข้อมูลเกี่ยวกับนักเรียนเพื่อการจัดกลุ่มนักเรียนซึ่งจะเป็นประโยชน์อย่างยิ่งในการหาวิธีการที่เหมาะสมในการดูแลช่วยเหลือนักเรียนให้ตรงกับสภาพปัญหาและความต้องการจำเป็นด้วยความรวดเร็วและถูกต้องแม่นยำ ระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนอาจจัดกลุ่มนักเรียนตามผลการคัดกรองเป็น 2, 3 หรือ 4 กลุ่มก็ได้ ตามขอบข่ายและเกณฑ์การคัดกรองที่โรงเรียนกำหนด เช่น ในกรณีที่แบ่งนักเรียนเป็น 4 กลุ่ม อาจนิยามกลุ่มได้ดังนี้

1. กลุ่มปกติ คือ นักเรียนที่ได้รับการวิเคราะห์ข้อมูลต่างๆ ตามเกณฑ์การคัดกรองของโรงเรียนอยู่ในเกณฑ์ของกลุ่มปกติ ซึ่งควรได้รับการส่งเสริม ภูมิคุ้มกันและการส่งเสริมพัฒนา
2. กลุ่มเสี่ยง คือ นักเรียนที่อยู่ในเกณฑ์ของกลุ่มเสี่ยงตามเกณฑ์การคัดกรองของโรงเรียน ซึ่งโรงเรียนต้องให้การป้องกันและแก้ไขตามกรณี
3. กลุ่มมีปัญหา คือ นักเรียนที่จัดอยู่ในกลุ่มของกลุ่มมีปัญหาตามเกณฑ์การคัดกรองของโรงเรียน ซึ่งโรงเรียนต้องช่วยเหลือและแก้ไขปัญหาโดยเร่งด่วน
4. กลุ่มพิเศษ คือ นักเรียนที่มีความสามารถพิเศษ มีความจำเป็น อัจฉริยะแสดงออกซึ่งความสามารถอันโดดเด่นด้านใดด้านหนึ่งหรือหลายด้านอย่างเป็นที่ประจักษ์เมื่อเทียบกับผู้ที่มีอายุในระดับเดียวกันภายใต้สภาพแวดล้อมเดียวกัน

การป้องกันและแก้ไขปัญหา

ในการดูแลช่วยเหลือนักเรียน ครูควรให้ความเอาใจใส่กับนักเรียนทุกคนอย่างเท่าเทียมกัน แต่สำหรับนักเรียนกลุ่มเสี่ยง/มีปัญหานั้น จำเป็นอย่างมากที่ต้องให้ความดูแลเอาใจใส่อย่างใกล้ชิดและหาวิธีการช่วยเหลือทั้งการป้องกัน และการแก้ไขปัญห โดยไม่ปล่อยปละละเลยนักเรียนจนกลายเป็นปัญหาของสังคม การสร้างภูมิคุ้มกัน การป้องกันและแก้ไขปัญหานักเรียน จึงเป็นภาระงานที่ยิ่งใหญ่และมีคุณค่าอย่างมาก ในการพัฒนาให้นักเรียนเติบโต เป็นบุคคลที่มีคุณภาพของสังคมต่อไป

การป้องกันและแก้ไขปัญหานักเรียนนั้นมีหลายเทคนิควิธี แต่สิ่งที่ครูที่ปรึกษาจำเป็นต้องดำเนินการมีอย่างน้อย 2 ประการ คือ

1. การให้คำปรึกษาเบื้องต้น
2. การจัดกิจกรรมเพื่อป้องกันและแก้ไขปัญหานักเรียน

การส่งเสริมพัฒนานักเรียน

การส่งเสริมพัฒนานักเรียนเป็นการสนับสนุนให้นักเรียนทุกคนไม่ว่าจะเป็นนักเรียนกลุ่มปกติหรือกลุ่มเสี่ยง/มีปัญหา กลุ่มความสามารถพิเศษ ให้มีคุณภาพมากยิ่งขึ้น ได้พัฒนาเต็มศักยภาพมีความภาคภูมิใจในตนเองในด้านต่างๆ ซึ่งจะช่วยป้องกันมิให้นักเรียนที่อยู่ในกลุ่มปกติและกลุ่มพิเศษกลายเป็นนักเรียนกลุ่มเสี่ยง/มีปัญหา และเป็น การช่วยให้นักเรียนกลุ่มเสี่ยง/มีปัญหากลับมาเป็นนักเรียนกลุ่มปกติ และมีคุณภาพตาม มาตรฐานที่โรงเรียนหรือชุมชนคาดหวังต่อไป

การส่งเสริมพัฒนานักเรียนมีหลายวิธีที่โรงเรียนสามารถพิจารณา ดำเนินการได้ แต่มีกิจกรรมหลักสำคัญที่โรงเรียนต้องดำเนินการ คือ

1. การจัดกิจกรรมโฮมรูม
2. การเยี่ยมบ้าน
3. การจัดประชุมผู้ปกครองชั้นเรียน (Classroom Meeting)
4. การจัดกิจกรรมสร้างทักษะการดำรงชีวิตและกิจกรรมพัฒนา

ผู้เรียน

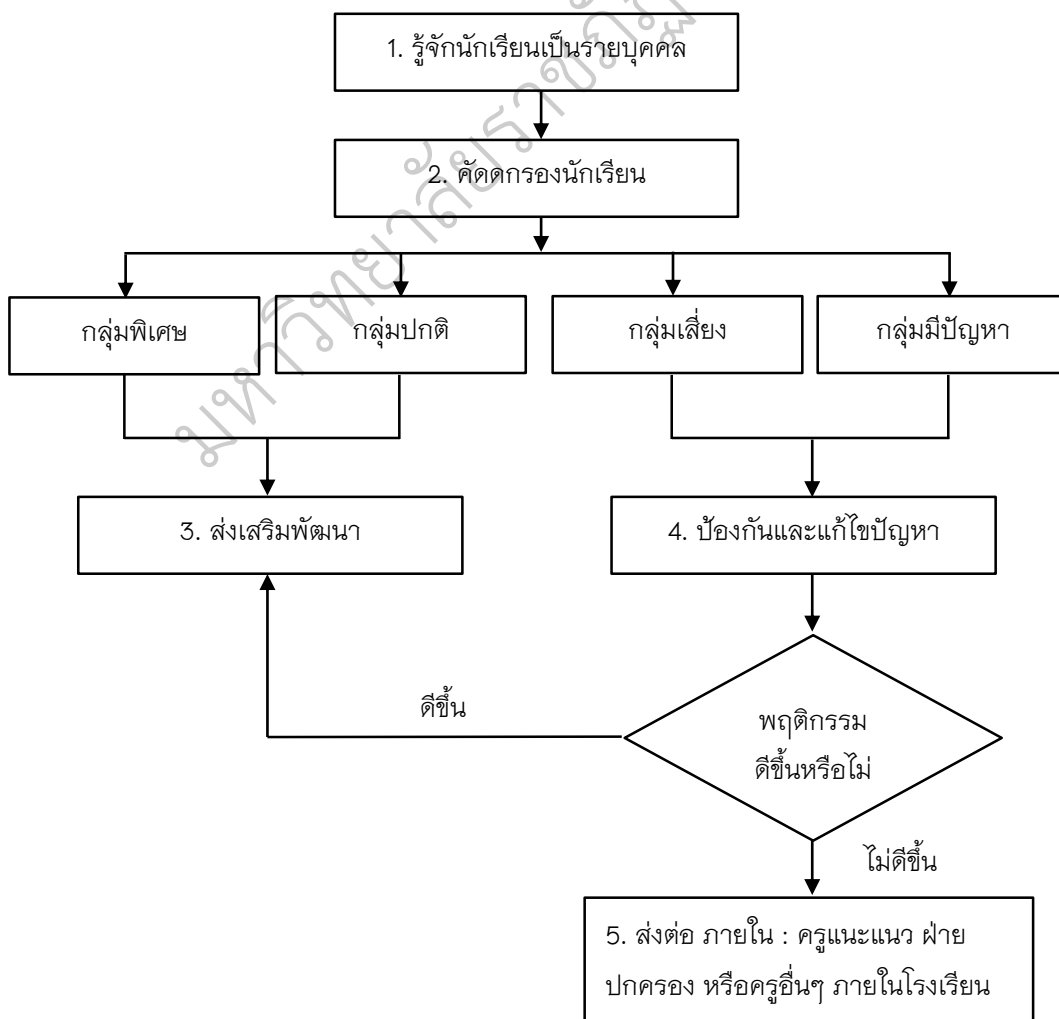
การส่งต่อ

ในการป้องกันและแก้ไขปัญหานักเรียนโดยครูที่ปรึกษา อาจมี กรณีที่บางปัญหามีความยากต่อการช่วยเหลือ หรือช่วยเหลือแล้วนักเรียนมีพฤติกรรมไม่ดี

ขั้นก็ควรดำเนินการส่งต่อไปยังผู้เชี่ยวชาญเฉพาะด้านต่อไป เพื่อให้ปัญหาของนักเรียนได้รับการช่วยเหลืออย่างถูกต้องและรวดเร็วขึ้น หากปล่อยให้มันเป็นบทบาทหน้าที่ของครูที่ปรึกษา หรือครูคนใดคนหนึ่งเพียงลำพัง ความยุ่งยากของปัญหาอาจมีมากขึ้น หรือลุกลามกลายเป็นปัญหาใหญ่โตจนยากต่อการแก้ไข ซึ่งครูที่ปรึกษาสามารถดำเนินการได้ตั้งแต่กระบวนการรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคล หรือการคัดกรองนักเรียนก็ได้ ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับลักษณะของปัญหาของนักเรียนในแต่ละกรณี

การส่งต่อแบ่งเป็น 2 แบบ คือ

1. การส่งต่อภายใน ครูที่ปรึกษาส่งต่อไปยังครูที่สามารถให้การช่วยเหลือนักเรียนได้ ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับลักษณะของปัญหา เช่น ส่งต่อครูแนะแนว ครูพยาบาล ครูประจำวิชา หรือฝ่ายปกครอง
2. การส่งต่อภายนอก ครูแนะแนวหรือฝ่ายปกครองเป็นผู้ดำเนินการส่งต่อไปยังผู้เชี่ยวชาญภายนอก หากพิจารณาเห็นว่า เป็นกรณีปัญหาที่มีความยากเกินกว่าศักยภาพของโรงเรียนจะดูแลช่วยเหลือได้

ภาพประกอบ 3 กระบวนการดำเนินงานดูแลช่วยเหลือนักเรียน

5. การดำเนินการส่งเสริมประชาธิปไตยในโรงเรียน

การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ประชาธิปไตย ผู้สอนมีบทบาทหน้าที่ในการเอื้ออำนวยให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมได้อย่างมีประสิทธิภาพ และเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ เพื่อให้ผู้เรียนมีความรู้ความเข้าใจ มีพฤติกรรมหรือวิถีชีวิตประชาธิปไตย มีเจตคติค่านิยม และศรัทธาการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุขนั้นจำเป็นต้องใช้วิธีการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมที่เหมาะสมกับวัยวุฒิของผู้เรียนในรูปแบบที่หลากหลาย (สำนักคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน และสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2552, หน้า 3 - 5)

ในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ประชาธิปไตยที่เน้นให้ผู้เรียนตระหนักถึงความสำคัญของการดำเนินชีวิตตามวิถีประชาธิปไตยนั้น ผู้สอนควรให้ผู้เรียนได้ฝึกฝนทักษะที่จะนำไปสู่การมีทัศนคติค่านิยม เจตคติที่ดีต่อวิถีประชาธิปไตย โดยผู้สอนให้โอกาสและเวลากับผู้เรียนทุกคนได้มีส่วนร่วมทั้งกิจกรรมและในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ประชาธิปไตยที่เน้นให้ผู้เรียนได้มีส่วนร่วมในกิจกรรมประชาธิปไตยและเป็นพลเมืองดีในสังคมประชาธิปไตยนั้น ผู้สอนควรส่งเสริมให้ผู้เรียนได้ฝึกฝนพฤติกรรมประชาธิปไตยในสังคมอย่างจริงจัง ได้แก่ การทำงานเป็นกลุ่ม มีส่วนร่วมในกิจกรรมประชาธิปไตย เข้าร่วมกิจกรรมที่เป็นประโยชน์ต่อส่วนรวม

การส่งเสริมประชาธิปไตยในโรงเรียน โดยสอนให้นักเรียนรู้จักการทำงานเป็นกลุ่มกระตุ้นและเปิดโอกาสให้นักเรียนกล้าที่จะแสดงความคิดเห็นในเรื่องต่างๆ ฝึกหัดให้นักเรียนยอมรับฟังความเห็นและเหตุผลของผู้อื่น พยายามโน้มน้าวใจให้นักเรียนเข้าใจถึงเหตุผลในกฎระเบียบต่างๆ มากกว่าที่จะใช้อำนาจบังคับแต่เพียงอย่างเดียว พยายามจัดกิจกรรมต่างๆ ที่เปิดโอกาสให้นักเรียนได้แสดงออกและมีความรับผิดชอบในการทำงานเป็นกลุ่ม ฝึกหัดให้นักเรียนยอมรับในข้อตกลงร่วมกันของกลุ่มและปฏิบัติตามหน้าที่ที่ได้รับมอบหมาย

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน และสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ได้เสนอแนะการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน ดังนี้

บทบาทของผู้สอนในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ ผู้สอนที่มีบทบาทหน้าที่ในการเอื้ออำนวยให้เด็กและเยาวชนเกิดการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมได้อย่างมีประสิทธิภาพ ผู้สอนต้องมีทัศนคติและพฤติกรรมเป็นประชาธิปไตย ได้แก่ เคารพในความคิดเห็นของผู้เรียนทุกคน ยอมรับในความแตกต่างที่หลากหลายของผู้เรียน ทั้งด้านร่างกาย

บุคลิกภาพสติปัญญาและอารมณ์ รู้จักประสานประโยชน์โดยถือประโยชน์ของส่วนรวมเป็นที่ตั้ง ใช้เหตุผลและปัญญาในการแก้ไขปัญหาและความขัดแย้งรวมทั้งควรได้สังเกตและบันทึกพฤติกรรมเด็กที่จำเป็นต้องแก้ไขหรือพัฒนาคุณลักษณะประชาธิปไตยในขณะที่ดำเนินกิจกรรมการเรียนรู้หรือในการดำเนินชีวิต ทั้งใน/นอกห้องเรียนและในโรงเรียนด้วย เพื่อเสริมสร้างพัฒนาการประชาธิปไตยให้ผู้เรียนหรือนำมาใช้ ปรับปรุงแก้ไขกิจกรรมการเรียนรู้ให้มีประสิทธิภาพเพิ่มขึ้น

ในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ประชาธิปไตยที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ เพื่อให้ผู้เรียนมีความรู้ความเข้าใจ มีพฤติกรรมหรือวิถีชีวิตประชาธิปไตย มีเจตคติ ค่านิยม และศรัทธาการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุขนั้น จำเป็นต้องใช้วิธีการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมที่เหมาะสมกับวัยวุฒิของผู้เรียน ในรูปแบบที่หลากหลาย ได้แก่ การเล่นเกมและการสังเกตการเล่นตามกฎกติกา การฟังนิทานและร่วมแสดงความคิดเห็น แสดงบทบาทสมมติและร่วมอภิปราย วาดภาพ เล่าเรื่อง จากภาพ เขียนบรรยายโดยเสรี สร้างแผนผังความคิด จัดนิทรรศการประกวดผลงานสำรวจสภาพปัจจุบันของห้องเรียน โรงเรียน ตลาด ชุมชน ท้องถิ่นและประเทศการรวบรวมข้อมูลจากการสัมภาษณ์ การศึกษาแหล่งเรียนรู้ การทำโครงการ การศึกษาเอกสารและตอบประเด็นคำถาม การวิพากษ์ การวิจารณ์ข่าวสารข้อมูล และการฝึกปฏิบัติ ฝึกการวิเคราะห์จากสถานการณ์ต่างๆ

6. การประเมินผลการดำเนินงานกิจการนักเรียน

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ได้กำหนดแนวทางและให้ความสำคัญของมาตรฐานการปฏิบัติงานโรงเรียนมัธยมศึกษา พ.ศ. 2552 โดยมุ่งหวังให้โรงเรียนมัธยมศึกษาได้ใช้เป็นคู่มือในการประเมินความจำเป็นพื้นฐาน เป็นข้อมูลในการปรับปรุงและพัฒนาการบริหารจัดการศึกษาให้มีคุณภาพสูงสุด รวมทั้งเป็นเครื่องมือให้สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานและสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาใช้ในการบริหารจัดการและสนับสนุนให้โรงเรียน พัฒนาเข้าสู่มาตรฐานได้อย่างมีประสิทธิภาพ ตรงตามสภาพที่แท้จริงของโรงเรียน ซึ่งได้แบ่งงานกิจการนักเรียนตามขอบข่ายงานการบริหารจัดการศึกษาโรงเรียนมัธยมศึกษา (สำนักบริหารงานการมัธยมศึกษาตอนปลาย, 2552, หน้า 36 - 46) ดังนี้

1. การวางแผนงานกิจการนักเรียน

2. การบริหารกิจการนักเรียน
3. การส่งเสริมพัฒนาให้นักเรียนมีวินัย คุณธรรม จริยธรรม
4. การดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน
5. การดำเนินการส่งเสริมประชาธิปไตยในโรงเรียน
6. การประเมินผลการดำเนินงานกิจการนักเรียน

1. การวางแผนงานกิจการนักเรียน

1.1 การรวบรวมข้อมูลและจัดทำระเบียบข้อบังคับเกี่ยวกับงานกิจการนักเรียน

วิธีการประเมิน

1. สอบถามบุคลากรที่เกี่ยวข้อง
2. พิจารณาจากหลักฐานที่ปรากฏ

การให้ระดับมาตรฐาน

1. มีผู้รับผิดชอบในการรวบรวมข้อมูล ระเบียบและแนวปฏิบัติทางราชการเกี่ยวกับงานกิจการนักเรียน
2. นอกจากระดับมาตรฐาน 1 แล้ว ยังมีการรวบรวมระเบียบและแนวปฏิบัติทางราชการเกี่ยวกับงานกิจการนักเรียนที่เป็นปัจจุบัน
3. นอกจากระดับมาตรฐาน 2 แล้ว ยังมีการจัดทำระเบียบและแนวปฏิบัติเป็นเอกสารคู่มือครูหรือคู่มือ นักเรียนขึ้นใช้ในโรงเรียน
4. นอกจากระดับมาตรฐาน 3 แล้ว ยังมีการเผยแพร่ให้ผู้เกี่ยวข้องทราบ
5. นอกจากระดับมาตรฐาน 4 แล้ว ยังมีการปรับปรุงระเบียบและแนวปฏิบัติให้เป็นปัจจุบันอย่างสม่ำเสมอ

1.2 การทำแผนงานกิจการนักเรียน

วิธีการประเมิน

1. สอบถามบุคลากรที่เกี่ยวข้อง
2. พิจารณาจากหลักฐานที่ปรากฏ

การให้ระดับมาตรฐาน

1. มีการจัดทำข้อมูลเกี่ยวกับงานกิจการนักเรียน

2. นอกจากระดับมาตรฐาน 1 แล้ว ยังมีการจัดทำแผนงาน
กิจการนักเรียนเป็นลายลักษณ์อักษร

3. นอกจากระดับมาตรฐาน 2 แล้ว ยังมีผู้รับผิดชอบในการ
ปฏิบัติตามแผน

4. นอกจากระดับมาตรฐาน 3 แล้ว ยังมีการดำเนินการ
ตามแผน

5. นอกจากระดับมาตรฐาน 4 แล้ว ยังมีการติดตาม
ประเมินผล

2. การบริหารงานกิจการนักเรียน

2.1 การกำหนดหน้าที่ความรับผิดชอบงานกิจการนักเรียน

วิธีการประเมิน

1. สอบถามบุคลากรที่เกี่ยวข้อง
2. พิจารณาจากหลักฐานที่ปรากฏ

การให้ระดับมาตรฐาน

1. มีการกำหนดขอบข่ายงานกิจการเรียน
2. นอกจากระดับมาตรฐาน 1 แล้ว ยังมีการทำแผนปฏิบัติงาน
กิจการนักเรียน
3. นอกจากระดับมาตรฐาน 2 แล้ว ยังมีการจัดทำพรณนา
งานกิจการนักเรียน
4. นอกจากระดับมาตรฐาน 3 แล้ว ยังมีการกำหนดหน้าที่
ความรับผิดชอบครบทุกงานตามแผนภูมิของโรงเรียน
5. นอกจากระดับมาตรฐาน 4 แล้ว ยังมีการประชาสัมพันธ์
เผยแพร่

2.2 การประสานงานกิจการนักเรียน

วิธีการประเมิน

1. สอบถามบุคลากรที่เกี่ยวข้อง
2. พิจารณาจากหลักฐานที่ปรากฏ

การให้ระดับมาตรฐาน

1. มีการประสานงานกับหน่วยงานต่างๆ ภายในโรงเรียน
2. นอกจากระดับมาตรฐาน 1 แล้ว ยังมีการประสานงานระหว่างโรงเรียนกับเครือข่ายผู้ปกครอง
3. นอกจากระดับมาตรฐาน 2 แล้ว ยังมีการประสานงานกับหน่วยงานที่รับผิดชอบเกี่ยวกับเยาวชน
4. นอกจากระดับมาตรฐาน 3 แล้ว ยังมีการประสานงานอย่างต่อเนื่อง
5. นอกจากระดับมาตรฐาน 4 แล้ว ยังมีการประเมินและติดตามผลการปฏิบัติ

2.3 การส่งเสริมงานกิจการนักเรียน

วิธีการประเมิน

1. สอบถามบุคลากรที่เกี่ยวข้อง
 2. พิจารณาจากหลักฐานที่ปรากฏ
- การให้ระดับมาตรฐาน
1. วางแผน กำหนดแนวทางการส่งเสริมการจัดกิจกรรมนักเรียน โดยสนับสนุนให้นักเรียนได้มีส่วนร่วมในกระบวนการวางแผน
 2. นอกจากระดับมาตรฐาน 1 แล้ว ยังมีการดำเนินการจัดกิจกรรมนักเรียนและส่งเสริมสนับสนุนให้นักเรียนได้มีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรมอย่างหลากหลายตามความถนัดและความสนใจของนักเรียน
 3. นอกจากระดับมาตรฐาน 2 แล้ว ยังมีการจัดกิจกรรมให้ผู้เรียนได้เรียนรู้จากประสบการณ์จริง ฝึกปฏิบัติให้ทำได้ ทำเป็น รักการอ่านและเกิดการใฝ่รู้อย่างต่อเนื่อง
 4. นอกจากระดับมาตรฐาน 3 แล้ว ยังมีการนิเทศกำกับติดตามและประเมินผลการดำเนินงาน
 5. นอกจากระดับมาตรฐาน 4 แล้ว ยังมีการนำผลประเมินไปปรับปรุงพัฒนาการจัดกิจกรรมนักเรียนอย่างต่อเนื่อง

3. การส่งเสริมพัฒนาให้นักเรียนมีวินัย คุณธรรม จริยธรรม

3.1 การจัดกิจกรรมส่งเสริมพัฒนาความประพฤติและระเบียบวินัย

วิธีการประเมิน

1. สอบถามบุคลากรที่เกี่ยวข้อง
2. พิจารณาจากหลักฐานที่ปรากฏ

การให้ระดับมาตรฐาน

1. มีการจัดกิจกรรม
2. มีหลักฐานแสดงว่ามีการจัดกิจกรรม
3. นอกจากระดับมาตรฐาน 2 แล้ว ยังจัดกิจกรรมเป็นประจำ

และต่อเนื่อง

4. นอกจากระดับมาตรฐาน 3 แล้ว ยังปรากฏผลต่อพฤติกรรม

นักเรียนอย่างเด่นชัด

5. นอกจากระดับมาตรฐาน 4 แล้ว ยังเผยแพร่ผลงานให้เป็นที่

ปรากฏ

3.2 การจัดกิจกรรมส่งเสริมพัฒนาด้านวินัย คุณธรรม จริยธรรม

วิธีการประเมิน

1. สอบถามบุคลากรที่เกี่ยวข้อง
2. พิจารณาจากหลักฐานที่ปรากฏ

การให้ระดับมาตรฐาน

1. มีการจัดกิจกรรม
2. นอกจากระดับมาตรฐาน 1 แล้ว ยังมีหลักฐานแสดงว่า

มีการจัดกิจกรรมเป็นลายลักษณ์อักษร

3. นอกจากระดับมาตรฐาน 2 แล้ว ยังจัดกิจกรรมเป็นประจำ

และต่อเนื่อง

4. นอกจากระดับมาตรฐาน 3 แล้ว ยังปรากฏผลต่อพฤติกรรม

นักเรียนอย่างเด่นชัด

5. นอกจากระดับมาตรฐาน 4 แล้ว ยังเผยแพร่ผลงานให้เป็นที่

ที่ปรากฏ

3.3 การจัดกิจกรรมส่งเสริมพัฒนาด้านความรับผิดชอบต่อสังคม

วิธีการประเมิน

1. สอบถามบุคลากรที่เกี่ยวข้อง

2. พิจารณาจากหลักฐานที่ปรากฏ
การให้ระดับมาตรฐาน
1. มีการจัดกิจกรรม
 2. นอกจากระดับมาตรฐาน 1 แล้ว ยังมีหลักฐานการจัดกิจกรรมเป็นลายลักษณ์อักษร
 3. นอกจากระดับมาตรฐาน 2 แล้ว ยังจัดกิจกรรมเป็นประจำและต่อเนื่อง
 4. นอกจากระดับมาตรฐาน 3 แล้ว ยังปรากฏผลต่อพฤติกรรมนักเรียนอย่างเด่นชัด
 5. นอกจากระดับมาตรฐาน 4 แล้ว ยังเผยแพร่ผลงานให้เป็นที่ยอมรับ
- 3.4 การจัดกิจกรรมส่งเสริมพัฒนาการใช้เวลาว่างให้เป็นประโยชน์
วิธีการประเมิน
1. สอบถามบุคลากรที่เกี่ยวข้อง
 2. พิจารณาจากหลักฐานที่ปรากฏ
การให้ระดับมาตรฐาน
 1. มีการจัดกิจกรรม
 2. มีหลักฐานแสดงว่ามีการจัดกิจกรรม
 3. นอกจากระดับมาตรฐาน 2 แล้ว ยังจัดกิจกรรมเป็นประจำและต่อเนื่อง
 4. นอกจากระดับมาตรฐาน 3 แล้ว ยังปรากฏผลต่อพฤติกรรมนักเรียนอย่างเด่นชัด
 5. นอกจากระดับมาตรฐาน 4 แล้ว ยังเผยแพร่ผลงานให้เป็นที่ยอมรับ
- 3.5 การยกย่องให้กำลังใจแก่นักเรียนผู้ประพฤติดี
วิธีการประเมิน
1. สอบถามบุคลากรที่เกี่ยวข้อง
 2. พิจารณาจากหลักฐานที่ปรากฏ
การให้ระดับมาตรฐาน

1. มีการยกย่องให้กำลังใจ
2. นอกจากระดับมาตรฐาน 1 แล้ว ยังมีหลักฐานการยกย่องให้กำลังใจเป็นลายลักษณ์อักษร
3. นอกจากระดับมาตรฐาน 2 แล้ว ยังมีแนวปฏิบัติเกี่ยวกับการยกย่องให้กำลังใจเป็นลายลักษณ์อักษร
4. นอกจากระดับมาตรฐาน 3 แล้ว ยังเผยแพร่เกียรติประวัติของนักเรียนที่ประพฤติดีให้ปรากฏ
5. นอกจากระดับมาตรฐาน 4 แล้ว ยังมีการบันทึกเกียรติประวัติของนักเรียนไว้เป็นหลักฐานและเป็นปัจจุบัน

4. งานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน

4.1 การจัดระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน

วิธีการประเมิน

1. สอบถามบุคลากรที่เกี่ยวข้อง
 2. พิจารณาจากหลักฐานที่ปรากฏ
- การให้ระดับมาตรฐาน
1. มีการแต่งตั้งคณะกรรมการดำเนินงานเป็นลายลักษณ์อักษร
 2. นอกจากระดับมาตรฐาน 1 แล้ว ยังมีแผนงาน / โครงการเป็นลายลักษณ์อักษร
 3. นอกจากระดับมาตรฐาน 2 แล้ว ยังมีการดำเนินงานตามแผน
 4. นอกจากระดับมาตรฐาน 3 แล้ว ยังมีการประเมินผลการดำเนินงานและนำผลการประเมินไปใช้ในการพัฒนางาน
 5. นอกจากระดับมาตรฐาน 4 แล้ว ยังมีการดำเนินการจัดระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนร่วมกับเครือข่ายที่เกี่ยวข้อง

4.2 การรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคล

วิธีการประเมิน

1. สอบถามบุคลากรที่เกี่ยวข้อง
2. พิจารณาจากหลักฐานที่ปรากฏ

การให้ระดับมาตรฐาน

1. มีการมอบหมายให้ครูดูแลรับผิดชอบกลุ่มนักเรียน
เป็นลายลักษณ์อักษร
2. นอกจากระดับมาตรฐาน 2 แล้ว ครูผู้รับผิดชอบ
ยังดำเนินการศึกษานักเรียนเป็นรายบุคคล
3. นอกจากระดับมาตรฐาน 2 แล้ว ครูยังดำเนินการศึกษา
นักเรียนครบทุกคน
4. นอกจากระดับมาตรฐาน 4 แล้ว ยังมีเอกสารหลักฐาน
ข้อมูลนักเรียนที่สามารถตรวจสอบได้
5. นอกจากระดับมาตรฐาน 4 แล้ว ยังมีการวิเคราะห์ข้อมูล
เพื่อจัดกลุ่มนักเรียน

4.3 การตัดกรองนักเรียน

วิธีการประเมิน

1. สอบถามบุคลากรที่เกี่ยวข้อง
2. พิจารณาจากหลักฐานที่ปรากฏ

การให้ระดับมาตรฐาน

1. มีเครื่องมือสำหรับใช้ในการตัดกรองนักเรียน
2. นอกจากระดับมาตรฐาน 1 แล้ว ยังมีการประชุมชี้แจงครู
เกี่ยวกับแนวปฏิบัติในการตัดกรองนักเรียน
3. นอกจากระดับมาตรฐาน 2 แล้ว ครูยังดำเนินการตัดกรอง
นักเรียนตามแนวปฏิบัติ
4. นอกจากระดับมาตรฐาน 3 แล้ว ยังมีคณะกรรมการร่วม
พิจารณาผลการตัดกรองนักเรียน
5. นอกจากระดับมาตรฐาน 4 แล้ว ยังมีการจำแนกนักเรียน
อย่างชัดเจนและครอบคลุมทุกกลุ่ม

4.4 การดำเนินงานป้องกันการแก้ไขปัญหานักเรียน

วิธีการประเมิน

1. สอบถามบุคลากรที่เกี่ยวข้อง
2. พิจารณาจากหลักฐานที่ปรากฏ

การให้ระดับมาตรฐาน

- มีปัญหา
1. มีข้อมูลเกี่ยวกับนักเรียนที่มีปัญหาที่เป็นกลุ่มเสี่ยงและกลุ่ม
 2. นอกจากระดับมาตรฐาน 1 แล้ว ยังกำหนดแนวทาง วิธีการ
 3. นอกจากระดับมาตรฐาน 2 แล้ว ยังมีหลักฐานการป้องกัน
 4. นอกจากระดับมาตรฐาน 3 แล้ว ยังมีการแก้ปัญหาพร้อมกัน
 5. นอกจากระดับมาตรฐาน 4 แล้ว ยังมีการติดตาม
- ป้องกันและแก้ไข
- และแก้ไขตามวิธีที่กำหนดไว้
- กับบุคคลที่เกี่ยวข้อง
- ประเมินผลและนำผลการประเมินไปใช้ปรับปรุง และพัฒนาการดำเนินการแก้ไขปัญหา

4.5 การส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพนักเรียน

วิธีการประเมิน

1. สอบถามบุคลากรที่เกี่ยวข้อง
2. พิจารณาจากหลักฐานที่ปรากฏ

การให้ระดับมาตรฐาน

1. มีข้อมูลนักเรียนที่ควรได้รับการส่งเสริมและพัฒนา
 2. นอกจากระดับมาตรฐาน 1 แล้วยังมีการกำหนดแผนงาน /
 3. นอกจากระดับมาตรฐาน 2 แล้ว ยังมีการดำเนินงาน
 4. นอกจากระดับมาตรฐาน 3 แล้ว ยังมีการดำเนินงานร่วมกับ
 5. นอกจากระดับมาตรฐาน 4 แล้ว ยังมีการติดตาม
- โครงการ
- ตามแผนงาน /โครงการ
- หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง
- ประเมินผล และนำผลการประเมินไปใช้ปรับปรุง พัฒนาการดำเนินงาน

4.6 การส่งต่อนักเรียน

วิธีการประเมิน

1. สอบถามบุคลากรที่เกี่ยวข้อง
2. พิจารณาจากหลักฐานที่ปรากฏ

การให้ระดับมาตรฐาน

1. มีข้อมูลนักเรียนที่ควรได้รับการส่งต่อ
2. นอกจากระดับมาตรฐาน 1 แล้ว ยังมีแนวปฏิบัติในการส่งต่อนักเรียนทั้งภายในและภายนอกโรงเรียน
3. นอกจากระดับมาตรฐาน 2 แล้ว ยังมีการส่งต่อนักเรียนตามแนวปฏิบัติที่กำหนดไว้
4. นอกจากระดับมาตรฐาน 3 แล้ว ยังมีการประสานความร่วมมือกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง
5. นอกจากระดับมาตรฐาน 4 แล้ว ยังมีการติดตามประเมินผลและนำผลการประเมินมาปรับปรุง พัฒนาการดำเนินงาน

5. งานส่งเสริมประชาธิปไตยในโรงเรียน

วิธีการประเมิน

1. สอบถามบุคลากรที่เกี่ยวข้อง
2. พิจารณาจากหลักฐานที่ปรากฏ

การให้ระดับมาตรฐาน

1. มีการชี้แจงเผยแพร่หลักการประชาธิปไตยในโรงเรียน
2. นอกจากระดับมาตรฐาน 1 แล้ว ยังมีการจัดทำแผนงาน/โครงการส่งเสริมประชาธิปไตยในโรงเรียน
3. นอกจากระดับมาตรฐาน 2 แล้ว ยังมีการจัดกิจกรรมตามแผนงาน/โครงการเป็นประจำ
4. นอกจากระดับมาตรฐาน 3 แล้ว ยังมีการนิเทศ กำกับ ติดตาม ประเมินผลและพัฒนาอย่างต่อเนื่อง
5. นอกจากระดับมาตรฐาน 4 แล้ว ยังปรากฏบรรยากาศของประชาธิปไตยในโรงเรียนอย่างเด่นชัดสามารถ เป็นแบบอย่างแก่โรงเรียนอื่นได้

6. การประเมินผลการดำเนินงานกิจการนักเรียน

วิธีการประเมิน

1. สอบถามบุคลากรที่เกี่ยวข้อง

2. พิจารณาจากหลักฐานที่ปรากฏ

การให้ระดับมาตรฐาน

1. มีการประเมินผลงานกิจกรรมนักเรียนโดยมีหลักฐานให้ตรวจสอบได้
2. นอกจากระดับมาตรฐาน 1 แล้ว ยังมีการประเมินผลในระดับหน่วยงานย่อยภายในโรงเรียน
3. นอกจากระดับมาตรฐาน 2 แล้ว ยังมีการประเมินในรูปแบบของคณะกรรมการ
4. นอกจากระดับมาตรฐาน 3 แล้ว ยังมีการวิเคราะห์ผลการประเมินผลงานกิจกรรมนักเรียน
5. นอกจากระดับมาตรฐาน 4 แล้ว ยังนำผลการวิเคราะห์ไปใช้ในการปรับปรุงพัฒนาการดำเนินงานกิจกรรมนักเรียน

จากการศึกษาการดำเนินงานกิจกรรมนักเรียนในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ผู้วิจัยสรุปได้ว่า การดำเนินงานกิจกรรมนักเรียนเป็นการบริหารงานที่เกี่ยวข้องกับนักเรียน ในกิจกรรมต่างๆ ที่มีความสำคัญทั้งต่อนักเรียน ครู และผู้เกี่ยวข้องมุ่งส่งเสริมพัฒนาบุคลิกภาพ สร้างกิจนิสัยที่ดีให้แก่ นักเรียน ส่งเสริมและควบคุมนักเรียนให้อยู่ร่วมกันอย่างมีความสุขและยังช่วยส่งเสริมความถนัด ความสนใจ ความสามารถของนักเรียนแต่ละคน ซึ่งการดำเนินงานกิจกรรมนักเรียนที่ได้ผลดีและมีประสิทธิภาพสูงนั้น จำเป็นต้องดำเนินงานให้ครอบคลุมขอบข่ายงานกิจกรรมนักเรียนตามเกณฑ์มาตรฐานในการปฏิบัติงานโรงเรียนมัธยมศึกษา พ.ศ. 2552 ดังนี้ 1) การวางแผนงานกิจกรรมนักเรียน 2) การบริหารกิจกรรมนักเรียน 3) การส่งเสริมพัฒนาให้นักเรียนมีวินัย คุณธรรม จริยธรรม 4) การดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือให้นักเรียนนักเรียน 5) การดำเนินการส่งเสริมประชาธิปไตยในโรงเรียน และ 6) การประเมินผลการดำเนินงานกิจกรรมนักเรียน

บริบทสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต 23

ข้อมูลทั่วไป

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 23 เป็นหน่วยงานทางการศึกษาที่มีหน้าที่ส่งเสริม สนับสนุนการบริหารจัดการศึกษาของสถานศึกษา ในระดับมัธยมศึกษา ในเขตพื้นที่จังหวัดสกลนครครอบคลุม 18 อำเภอมีสถานศึกษาในสังกัด

45 แห่ง จังหวัดสกลนคร ประกอบด้วย อำเภอ จำนวน 18 อำเภอ คือ อำเภอเมือง สกลนคร อำเภอกุสุมาลย์ อำเภอโคกศรีสุพรรณ อำเภอโพนนาแก้ว อำเภอต่างอย อำเภอภูพาน อำเภอกุตบาก อำเภอพรรณานิคม อำเภอพังโคน อำเภอวาริชภูมิ อำเภอ นิคมน้ำอุ่น อำเภอวานรนิวาส อำเภออากาศอำนวย อำเภอคำตากล้า อำเภอเจริญศิลป์ อำเภอสว่างแดนดิน อำเภอส่องดาว และอำเภอบ้านม่วง โดยมีอำเภอเมืองสกลนครเป็นที่ตั้งศูนย์ราชการ ศูนย์กลางทางการศึกษา ศูนย์กลางคมนาคม ศูนย์กลางด้านเศรษฐกิจ และการค้า เป็นชุมชนเมืองที่มีความหนาแน่นรายล้อมด้วยชุมชนชนบท ทางทะเลจร ประชากรรวมทั้งสิ้น 1,129,174 คน ขนาดพื้นที่ 9,605.785 ตร.กม. มีชนเผ่าพื้นเมืองเดิม ประกอบด้วย เผ่าภูไท เผ่าย้อ เผ่าไทกระเลิง เผ่าไทโล้ เผ่าไทลาว และเผ่าไทย้อย

ภูมิประเทศและภูมิอากาศ พื้นที่โดยทั่วไปเป็นที่ราบสูง สูงกว่าระดับน้ำทะเล ประมาณ 172 เมตร ตอนกลางเป็นที่ราบลุ่มต่ำเหมาะแก่การทำนา มีหนองหารเป็นแอ่งน้ำขนาดใหญ่ มีเนื้อที่ประมาณ 77,016 ไร่ อุณหภูมิโดยเฉลี่ย 27 องศาเซลเซียส ปริมาณน้ำฝนโดยเฉลี่ย 1,841 มิลลิเมตรต่อปี เขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต 23 ตั้งที่อำเภอเมืองสกลนคร ซึ่งเป็นศูนย์กลางการคมนาคมของจังหวัด และอำเภอในเขตปริมาตร การคมนาคมติดต่อทางรถยนต์ อำเภอที่อยู่ไกลที่สุด 120 กิโลเมตร อำเภอบ้านม่วง และอำเภอใกล้ที่สุด 18 กิโลเมตร คือ อำเภอต่างอย อาชีพและสถานภาพทางเศรษฐกิจในเขตชุมชนเมืองอาชีพค้าขาย อุตสาหกรรมขนาดย่อม เช่น ตัดเย็บเสื้อผ้า ผลิตภัณฑ์จากการเกษตรกรรม สำหรับชุมชน อำเภอรอบนอกมีอาชีพทำนา ทำไร่ มีระบบชลประทานขนาดย่อม สนับสนุน ส่งเสริมรายได้ และสภาพเศรษฐกิจเฉลี่ยอยู่ในเกณฑ์ปานกลาง สหวิทยาเขตมี 8 สหวิทยาเขต ดังนี้

1. สหวิทยาเขตสกลราช มีจำนวน 5 โรงเรียน ประกอบด้วย โรงเรียน สกลราชวิทยานุกูล โรงเรียนคำเพิ่มพิทยา โรงเรียนท่านผู้หญิงจันทิมาพึงบารมี โรงเรียนท่าแร่ศึกษา และโรงเรียนราชประชานุเคราะห์ 53

2. สหวิทยาเขตปัญญาวิทย์ มีจำนวน 5 โรงเรียน ประกอบด้วย โรงเรียนธาดารายณ์วิทยา โรงเรียนกุสุมาลย์วิทยาคม โรงเรียนดงมะไฟวิทยา โรงเรียนโพธิ์แสนวิทยา และโรงเรียนโพนพิทยาคม

3. สหวิทยาเขตเบญจพัฒน์ มีจำนวน 5 โรงเรียน ประกอบด้วย โรงเรียนสกลนครพัฒนศึกษา โรงเรียนร่มเกล้า โรงเรียนต่างอยพัฒนศึกษา โรงเรียนดำนม่วงคำพิทยาคม และโรงเรียนเฉลิมพระเกียรติพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว

ภูมิพลอดุลยเดชฯ

4. สหวิทยาเขตดำรงธรรม มีจำนวน 8 โรงเรียน ประกอบด้วย
โรงเรียนพังโคนวิทยาคม โรงเรียนลำปำหลวงวิทยา โรงเรียนช้างมิ่งพิทยานุกูล
โรงเรียนภูริทัตต์วิทยา โรงเรียนบะฮีวิทยาคม โรงเรียนบ้านบัวราษฎร์บำรุง
โรงเรียนพรธาดาจารย์ และโรงเรียนเทพสวัสดิ์วิทยา

5. สหวิทยาเขตลุ่มน้ำอูน มีจำนวน 6 โรงเรียน ประกอบด้วย โรงเรียน
มัธยมวาริชภูมิ โรงเรียนธรรมบวรวิทยา โรงเรียนวาริชวิทยา โรงเรียนนิคมน้ำอูนเจริญ
วิทยา โรงเรียนส่องดาววิทยาคมและโรงเรียนกุดบากพัฒนาศึกษา

6. สหวิทยาเขตสว่างศึกษา มีจำนวน 6 โรงเรียน ประกอบด้วย โรงเรียน
เตรียมอุดมภาคตะวันออกเฉียงเหนือ โรงเรียนหนองหลวงศึกษา โรงเรียนโคกสีวิทยาสรรค์
โรงเรียนสว่างแดนดิน โรงเรียนแวงพิทยาคม และโรงเรียนบงเหนือวิทยาคม

7. สหวิทยาเขตลุ่มน้ำยาม มีจำนวน 5 โรงเรียน ประกอบด้วย
โรงเรียนมัธยมวานรนิวาส โรงเรียนหนองแวงวิทยา โรงเรียนอากาศอำนวยศึกษา
โรงเรียนโพนงามศึกษา และโรงเรียนท่าสงครามวิทยา

8. สหวิทยาเขตลุ่มน้ำสงคราม มีจำนวน 6 โรงเรียน ประกอบด้วย
โรงเรียนบ้านม่วงพิทยาคม โรงเรียนโพธิ์ชัยทองพิทยาคม โรงเรียนคำตาก้าราช-
ประชาสงเคราะห์ โรงเรียนศึกษาประชาสามัคคี โรงเรียนเจริญศิลป์ศึกษา
“โพธิ์คำ-อนุสรณ์” และโรงเรียนกุดเรือคำพิทยาคาร

วิสัยทัศน์ (Vision)

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 23 ได้กำหนดวิสัยทัศน์ ดังนี้
“สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 23 เป็นองค์กรจัด
การศึกษาที่มีคุณภาพตามมาตรฐานสากล ปฏิบัติงานอย่างมืออาชีพ พัฒนาระบบการ
บริหารจัดการที่มีประสิทธิภาพบนพื้นฐานของความเป็นไทย”

พันธกิจ (Mission)

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา 23 ได้กำหนดพันธกิจ ดังนี้
1. ส่งเสริม พัฒนาศักยภาพผู้เรียนสู่มาตรฐานสากล บนพื้นฐานของ
ความเป็นไทย

2. ส่งเสริม พัฒนาครูและบุคลากรทางการศึกษา ให้มีความรู้ ความสามารถด้านการวิจัยและพัฒนาการเรียนรู้อย่างมี ประสิทธิภาพ และเกิดประสิทธิผล

3. ส่งเสริม สนับสนุน พัฒนาเทคโนโลยีสารสนเทศ สื่อ นวัตกรรม บรรยากาศและสิ่งแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้มาใช้ในการบริหารและการจัดการศึกษา

4. ประสานงานส่งเสริม สนับสนุน และเสริมสร้างความร่วมมือ ทุกภาคส่วน

เป้าประสงค์ (Goal)

เพื่อให้การจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา มัธยมศึกษา เขต 23 มีคุณภาพและมาตรฐานระดับสากล บนพื้นฐานของความเป็นไทย จึงกำหนดเป้าประสงค์ ดังนี้

1. ประชากรวัยเรียนทุกคนได้รับโอกาสในการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน อย่างทั่วถึงมีคุณภาพและเสมอภาค
2. ผู้เรียนมีศักยภาพตามมาตรฐานสากล บนพื้นฐานของความเป็นไทย
3. ครูและบุคลากรทางการศึกษามีความรู้ ความสามารถด้านการวิจัย และพัฒนาการเรียนรู้อย่างมีประสิทธิภาพ และเกิดประสิทธิผล
4. เขตพื้นที่ศึกษามัธยมศึกษา เขต 23 ใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ สื่อ นวัตกรรม บรรยากาศและสิ่งแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้มาใช้ในการบริหาร และการจัดการศึกษา
5. เขตพื้นที่ศึกษามัธยมศึกษา เขต 23 มีระบบบริหารจัดการที่มี ประสิทธิภาพตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง
6. เขตพื้นที่ศึกษามัธยมศึกษา เขต 23 ได้รับความร่วมมือจาก ทุกภาคส่วนในการสนับสนุนส่งเสริมการจัดการศึกษาอย่างมีประสิทธิภาพ

เอกลักษณ์/ค่านิยมองค์กร

เอกลักษณ์ของสำนักงานคือ “เป็นสง่า เป็นระบบ เป็นธรรม เป็นเลิศ”

ยุทธศาสตร์

1. จัดการศึกษาเพื่อความมั่นคง

2. พัฒนาคุณภาพผู้เรียนและส่งเสริมการจัดการศึกษา เพื่อสร้างขีดความสามารถในการแข่งขัน

3. ส่งเสริมสนับสนุนการพัฒนาครูและบุคลากรทางการศึกษา

4. ขยายโอกาสการเข้าถึงบริการทางการศึกษาและการเรียนรู้
อย่างมีคุณภาพ

5. จัดการศึกษา เพื่อส่งเสริมคุณภาพชีวิตที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม

6. พัฒนาระบบบริหารจัดการและส่งเสริมการมีส่วนร่วม
ในการจัดการศึกษา

จากการศึกษาบริบทสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต 23 ผู้วิจัยสรุปได้ว่า สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 23 เป็นหน่วยงานทางการศึกษาที่มีหน้าที่ส่งเสริม สนับสนุนการบริหารจัดการศึกษาของสถานศึกษา ในระดับมัธยมศึกษา ในเขตพื้นที่จังหวัดสกลนคร โดยมุ่งดำเนินงานให้บรรลุตาม วิสัยทัศน์ พันธกิจ เป้าประสงค์ และเป้าหมายความสำเร็จที่กำหนด โดยคำนึงถึงความปลอดภัยกับกรอบทิศทางการพัฒนาและยุทธศาสตร์ของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานเป็นสำคัญ ผู้วิจัยในฐานะที่เป็นหนึ่งในบุคลากรที่รับผิดชอบงานกิจการนักเรียนในโรงเรียนสกลราชวิทยานุกูล สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 23 จึงมีความสนใจที่จะศึกษาสภาพ ปัญหา และแนวทางพัฒนาการดำเนินงานกิจการนักเรียน 6 งาน ในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 23 เพื่อเป็นการส่งเสริมให้โรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 23 ได้มีการดำเนินงานกิจการนักเรียนอย่างมีคุณภาพ สามารถส่งเสริมการดำเนินงานโรงเรียนในด้านอื่นๆ ให้เกิดคุณภาพทั้งกับนักเรียนและโรงเรียน อีกทั้งเพื่อหาแนวทางพัฒนาการดำเนินงานกิจการนักเรียนให้เกิดผลดีต่อผู้เรียน ทำให้มีคุณลักษณะที่พึงประสงค์ตามจุดหมายของหลักสูตร และเป็นสารสนเทศให้กับผู้บริหารสถานศึกษาได้นำไปบริหารงานกิจการนักเรียนให้เกิดประโยชน์ต่อสถานศึกษาต่อไป

งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

งานวิจัยภายในประเทศ

ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ศึกษางานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินงานกิจการนักเรียน ดังนี้

สำราญ คำชมภู (2547, บทคัดย่อ) ได้ศึกษาสภาพและปัญหาการบริหารงานปกครองนักเรียนในโรงเรียนระดับมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานในจังหวัดสกลนคร ผลการวิจัยพบว่า

1. โรงเรียนระดับมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานในจังหวัดสกลนคร มีสภาพการบริหารงานปกครองนักเรียน โดยรวมและรายด้านอยู่ในระดับมาก และปัญหาการบริหารงานปกครองนักเรียน โดยรวมและรายด้านอยู่ในระดับปานกลาง

2. ผู้บริหาร ครูฝ่ายปกครอง และครูผู้สอน มีความคิดเห็นต่อสภาพและปัญหาการบริหารงานปกครองนักเรียน โดยรวมและรายด้านไม่แตกต่างกัน

3. โรงเรียนระดับมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานในจังหวัดสกลนคร ที่มีขนาดแตกต่างกัน มีสภาพการบริหารงานปกครองนักเรียนโดยรวมไม่แตกต่างกัน ส่วนรายด้าน การวางแผนงานปกครองนักเรียน และด้านการรักษาความสงบเรียบร้อยภายในโรงเรียนแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และ .01 ตามลำดับ โดยโรงเรียนขนาดใหญ่มีสภาพการบริหารงานปกครองนักเรียนมากกว่าโรงเรียนขนาดเล็ก และมีปัญหาการบริหารงานปกครองนักเรียน โดยรวมไม่แตกต่างกัน เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า มีความแตกต่างกันที่ระดับ .05 จำนวน 1 ด้าน คือ ด้านการวางแผนงานปกครองนักเรียน

4. สภาพการบริหารงานปกครองนักเรียนโดยรวม และปัญหาการบริหารงานปกครองนักเรียนโดยรวมในโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน จังหวัดสกลนคร มีความสัมพันธ์กันทางบวกอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติระดับ .01

5. การวิจัยครั้งนี้ ได้นำเสนอแนวทางพัฒนางานปกครองนักเรียนในโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน จังหวัดสกลนคร

สุภาณี พรหมเชษฐา (2549, บทคัดย่อ) ได้ศึกษา เรื่อง สภาพและปัญหาการปฏิบัติงานปกครองนักเรียนในโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสกลนคร เขต 3 ผลการวิจัย พบว่า 1) สภาพการปฏิบัติงานโดยรวมและรายด้านอยู่ในระดับมาก และมีปัญหาการปฏิบัติงานโดยรวมและรายด้านอยู่ในระดับปานกลาง 2) ผู้บริหาร ครูฝ่ายปกครองและครูที่ปรึกษามีความคิดเห็นต่อสภาพการปฏิบัติงาน

ปกครองนักเรียนโดยรวมไม่แตกต่างกัน ส่วนรายด้านการรักษาความสงบเรียบร้อยภายในสถานศึกษา แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .05 3) ผู้บริหาร ครูฝ่ายปกครอง และครูที่ปรึกษามีความคิดเห็นต่อปัญหาการปฏิบัติงานปกครองนักเรียนโดยรวมไม่แตกต่างกัน ส่วนรายด้านการส่งเสริมและพัฒนาให้นักเรียนมีวินัย คุณธรรม แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 4) ผู้บริหาร ครูฝ่ายปกครอง และครูที่ปรึกษาในโรงเรียนมัธยมศึกษาที่มีขนาดแตกต่างกัน มีความคิดเห็นเกี่ยวกับสภาพการปฏิบัติงานปกครองนักเรียน โดยรวมไม่แตกต่างกัน ส่วนรายด้าน การส่งเสริมและพัฒนาให้นักเรียนมีวินัย คุณธรรม จริยธรรม และการป้องกันและแก้ไขพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสมของนักเรียน แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 5) ผู้บริหาร ครูฝ่ายปกครอง และครูที่ปรึกษาในโรงเรียนมัธยมศึกษาที่มีขนาดแตกต่างกัน มีความคิดเห็นเกี่ยวกับปัญหาการปฏิบัติงานปกครองนักเรียน โดยรวมและรายด้านไม่แตกต่างกัน 6) การวิจัยครั้งนี้ได้นำเสนอแนวทางการพัฒนาการปฏิบัติงานปกครองนักเรียนในโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสกลนคร เขต 3

ภิญโญ เพ็งดา (2550, บทคัดย่อ) ได้ศึกษา เรื่อง การศึกษาสภาพปัญหาและแนวทางการบริหารงานกิจการนักเรียนของสถานศึกษาชั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานการศึกษาเอกชน ผลการวิจัยพบว่า 1) สภาพการบริหารงานกิจการนักเรียนของสถานศึกษาชั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานการศึกษาเอกชน ในจังหวัดกำแพงเพชร โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก 2) ปัญหาการบริหารงานกิจการนักเรียนของสถานศึกษาชั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานการศึกษาเอกชนในจังหวัดกำแพงเพชร โดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง

ศักดิ์บุรุษ คำคลี (2550, บทคัดย่อ) ได้ศึกษา เรื่อง สภาพ ปัญหา และแนวทางการพัฒนาประสิทธิภาพการใช้กระบวนการบริหารงานกิจการนักเรียนในโรงเรียนที่เปิดทำการสอนช่วงชั้นที่ 3 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสกลนคร เขต 1 ผลการวิจัยพบว่า 1) สภาพการใช้กระบวนการบริหารงานกิจการนักเรียนโดยรวมอยู่ในระดับมาก 2) ปัญหาการใช้กระบวนการบริหารงานกิจการนักเรียนโดยรวมอยู่ในระดับน้อย 3) ประสิทธิภาพการใช้กระบวนการบริหารงานกิจการนักเรียนโดยรวมอยู่ในระดับมาก 4) ผู้บริหารและครูมีความคิดเห็นต่อสภาพการใช้กระบวนการบริหารงาน กิจการนักเรียนโดยรวมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 5) ผู้บริหารและครูมีความคิดเห็นต่อปัญหาการใช้กระบวนการบริหารงาน กิจการนักเรียนโดยรวมและรายด้าน

ไม่แตกต่างกัน 6) ผู้บริหาร ครู และนักเรียนมีความคิดเห็นต่อประสิทธิผลการใช้กระบวนการบริหารงานกิจการนักเรียนโดยรวมและรายด้านไม่แตกต่างกัน 7) ผู้บริหาร ครู และนักเรียน โรงเรียนขนาดเล็กและโรงเรียนขนาดใหญ่ มีความคิดเห็นต่อสภาพการใช้กระบวนการบริหารงานกิจการนักเรียนโดยรวมแตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 8) ผู้บริหาร ครู และนักเรียน โรงเรียนขนาดเล็กและโรงเรียนขนาดใหญ่มีความคิดเห็นต่อปัญหาการใช้กระบวนการบริหารงานกิจการนักเรียนโดยรวมและรายด้านไม่แตกต่างกัน 9) ผู้บริหาร ครู และนักเรียน โรงเรียนขนาดเล็กและโรงเรียนขนาดใหญ่มีความคิดเห็นต่อประสิทธิผลการใช้กระบวนการบริหารงานกิจการนักเรียนโดยรวมแตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

นาวิ กริธาทรัพย์ (2553, หน้า 37 – 38) ได้ศึกษาสภาพและปัญหาการบริหารงานกิจการนักเรียนโรงเรียนเทศบาลวัดทรงธรรม สังกัดเทศบาลเมืองพระประแดง จังหวัดสมุทรปราการ ผลการวิจัยพบว่า สภาพการบริหารงานกิจการนักเรียนโรงเรียนเทศบาลวัดทรงธรรม สังกัดเทศบาลเมืองพระประแดง จังหวัดสมุทรปราการ โดยภาพรวมมีระดับการปฏิบัติอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านงานประชาสัมพันธ์และวินัยนักเรียน มีระดับการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก โดยมีค่าเฉลี่ยสูงสุดรองลงมา คือ ด้านงานส่งเสริมสุขภาพอนามัยของนักเรียน มีระดับการปฏิบัติอยู่ในระดับปานกลาง ส่วนด้านงานแนะแนวมีระดับการปฏิบัติอยู่ในระดับปานกลาง และมีค่าเฉลี่ยต่ำสุดเป็นอันดับสุดท้าย ผลการศึกษาระบบการบริหารงานกิจการนักเรียนโรงเรียนเทศบาลวัดทรงธรรม สังกัดเทศบาลเมืองพระประแดง จังหวัดสมุทรปราการ โดยภาพรวมมีระดับปัญหาอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านงานแนะแนวมีระดับปัญหาอยู่ในระดับปานกลาง โดยมีค่าเฉลี่ยสูงสุด รองลงมา คือ ด้านงานส่งเสริมสุขภาพอนามัยของนักเรียนมีปัญหาอยู่ในระดับปานกลาง ส่วนด้านงานประชาสัมพันธ์และวินัยนักเรียน มีระดับปัญหาอยู่ในระดับน้อย และมีค่าเฉลี่ยต่ำสุดเป็นอันดับสุดท้าย

สัมฤทธิ์ แก้วตา (2553, บทคัดย่อ) ได้ศึกษาสภาพปัจจุบัน ปัญหาและความต้องการพัฒนางานกิจการนักเรียน โรงเรียนพัยคณภูมิพิทยาคาร อำเภอพัยคณภูมิพิสัย จังหวัดมหาสารคาม ผลการวิจัยพบว่า 1) สภาพปัจจุบันการดำเนินงานกิจการนักเรียน โรงเรียนพัยคณภูมิพิทยาคาร อำเภอพัยคณภูมิพิสัย จังหวัดมหาสารคาม โดยรวมพบว่าครูและผู้บริหารมีความเห็นว่าสภาพปัจจุบันการดำเนินงานกิจการนักเรียนอยู่ในระดับมาก ส่วนนักเรียนมีความเห็นว่า สภาพปัจจุบันการดำเนินงานกิจการนักเรียนอยู่ใน

ระดับปานกลาง 2) ปัญหาการดำเนินงานกิจการนักเรียนโดยรวม พบว่า ครู นักเรียน และผู้ปกครองนักเรียนมีความเห็นว่าปัญหาการดำเนินงานกิจการนักเรียนอยู่ในระดับปานกลาง 3) ผลการเปรียบเทียบความคิดเห็นของครู นักเรียน และผู้ปกครองนักเรียนในการพัฒนางานกิจการนักเรียน พบว่า สภาพปัจจุบันและปัญหาการพัฒนางานกิจการนักเรียนตามความคิดเห็นของครู นักเรียน และผู้ปกครองนักเรียน จำแนกตามสถานะไม่แตกต่างกัน 4) ความต้องการ ข้อเสนอแนะและแนวทางการพัฒนางานกิจการนักเรียน โรงเรียนพยุหะภูมิวิทยาคาร พบว่า ครู นักเรียน และผู้ปกครอง มีความต้องการให้โรงเรียนมุ่งเน้นดำเนินงานกิจการนักเรียน 3 ลำดับแรก คือ ด้านงานป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติด งานพัฒนาระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน งานป้องกันและแก้ไขพฤติกรรมนักเรียน โดยมีข้อเสนอแนะ คือ ให้นักเรียนช่วยดูแลนักเรียนให้ห่างไกลยาเสพติด ควบคุมความประพฤติของนักเรียนให้อยู่ในระเบียบวินัย และครู นักเรียน และผู้ปกครองได้เสนอแนวทางการพัฒนางานกิจการนักเรียน ดังนี้ ให้โรงเรียนจัดกิจกรรมรณรงค์ต่อต้าน

ยาเสพติด โครงการค่ายคุณธรรม พัฒนาระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน ร่วมมือกับหน่วยงานอื่นๆ ในการดูแลช่วยเหลือนักเรียนให้เป็นคนดีของสังคมและประเทศชาติต่อไป

อภิชาติ สวัสดิ์มงคล (2553, บทคัดย่อ) ได้ศึกษา เรื่อง สภาพและปัญหาการบริหารกิจการนักเรียนของผู้บริหารและครู โรงเรียนระดับมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาชลบุรี เขต 3 สรุปผลการวิจัย ได้ดังนี้

1. ระดับสภาพและปัญหาการบริหารกิจการนักเรียนของผู้บริหารและครูโรงเรียนระดับมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาชลบุรี เขต 3 พบว่าสภาพการบริหารกิจการนักเรียนโดยรวมอยู่ระดับมาก

2. ผลการทดสอบสมมติฐานสภาพและปัญหาการบริหารกิจการนักเรียนของผู้บริหารและครูโรงเรียนระดับมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาชลบุรี เขต 3 มีดังนี้ 2.1) การเปรียบเทียบสภาพและปัญหาการบริหารกิจการนักเรียน ตามตำแหน่ง พบว่า ผู้บริหารและครูมีสภาพและปัญหาการบริหารกิจการนักเรียนโดยรวมไม่แตกต่างกัน 2.2) การเปรียบเทียบสภาพและปัญหาการบริหารกิจการนักเรียนตามประสบการณ์การทำงาน พบว่า สภาพการบริหารกิจการนักเรียนโดยรวมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ส่วนปัญหาการบริหารกิจการนักเรียนตามประสบการณ์การทำงาน พบว่า โดยรวมไม่แตกต่างกัน 2.3) การเปรียบเทียบสภาพและปัญหาการบริหารกิจการนักเรียนตามขนาดโรงเรียน พบว่า สภาพและปัญหาการบริหารกิจการนักเรียน

โดยรวมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

กัญจนพร แก้วมณีชัย (2554, บทคัดย่อ) ได้ศึกษา เรื่อง การดำเนินงาน การบริหารงานกิจการนักเรียนระดับมัธยมศึกษา ในเขตอำเภอเมืองจังหวัดนครพนม สังกัด สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 22 จากการวิเคราะห์ข้อมูลผลการศึกษา พบว่า

1. การดำเนินงานการบริหารงานกิจการนักเรียนของโรงเรียนระดับมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 22 โดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาด้าน พบว่า อยู่ในระดับมากทุกด้าน ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงที่สุด คือ ด้านการควบคุมความประพฤติระเบียบวินัยนักเรียน และด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ ด้านการจัดบริการสุขภาพอนามัยนักเรียน

2. ผลการเปรียบเทียบการดำเนินงานในการบริหารงานกิจการนักเรียนระดับมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 22 จำแนกตามสถานภาพ โดยภาพรวม พบว่า สถานภาพต่างกันมีความคิดเห็นต่อการดำเนินงานในการบริหารงานกิจการ นักเรียนระดับมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 22 ไม่แตกต่างกัน

3. ผลการเปรียบเทียบการดำเนินงานในการบริหารงานกิจการนักเรียนระดับมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 22 จำแนกตามขนาดโรงเรียนโดยภาพรวม พบว่า ขนาดโรงเรียนต่างกันมีความคิดเห็นต่อการดำเนินงานในการบริหารงานกิจการนักเรียนระดับมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 22 แตกต่างกันอย่าง มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า การจัดบริการสุขภาพอนามัย นักเรียนจำแนกตามสถานภาพและขนาดของโรงเรียนมีปฏิสัมพันธ์กันต่อการดำเนินงาน การบริหารงานกิจการนักเรียนระดับมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 22 พบว่า ครูและนักเรียนในโรงเรียนที่มีขนาดต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการดำเนินงานการบริหารงานกิจการนักเรียนแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ส่วนสถานภาพต่างกันมีความคิดเห็นต่อการดำเนินงานการบริหารงานกิจการนักเรียนระดับมัธยมศึกษา ไม่แตกต่างกัน

4. สถานภาพและขนาดของโรงเรียนมีปฏิสัมพันธ์กันต่อการดำเนินการบริหารงานกิจการนักเรียนระดับมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา

มัธยมศึกษา เขต 22 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ครูและนักเรียนในเรียนที่มีขนาดโรงเรียนต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการดำเนินงานบริหารงานกิจการนักเรียนระดับมัธยมศึกษาแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ส่วนสถานภาพต่างกันมีความคิดเห็นต่อการดำเนินงานการบริหารงานกิจการนักเรียนไม่แตกต่างกัน

ศิริชัย โอมฤก (2554, บทคัดย่อ) ได้ศึกษา เรื่อง การศึกษาสภาพ ปัญหา และแนวทางการบริหารงานกิจการนักเรียน โรงเรียนมัธยมศึกษาจังหวัดนครราชสีมา ผลการศึกษาพบว่า

1. สภาพการบริหารงานกิจการนักเรียนโรงเรียนมัธยมศึกษา ในจังหวัดนครราชสีมา มีการปฏิบัติอยู่ในระดับมากเมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า มีการปฏิบัติอยู่ในระดับมากทุกด้าน โดยด้านที่มีการปฏิบัติมากที่สุด ได้แก่ ด้านงานการให้สวัสดิการ ส่วนด้านที่มีการปฏิบัติน้อยที่สุด ได้แก่ ด้านงานการสอน

2. ปัญหาการบริหารงานกิจการนักเรียนโรงเรียนมัธยมศึกษา จังหวัดนครราชสีมา โดยภาพรวมอยู่ในระดับน้อย และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่ามีปัญหาการบริหารงาน กิจการนักเรียนอยู่ในระดับปานกลาง 1 ด้านระดับน้อย 3 ด้าน โดยด้านที่มีปัญหาการบริหารงานกิจการนักเรียนที่มีค่าเฉลี่ยสูงที่สุด ได้แก่ ด้านงานการให้สวัสดิการ รองลงมา คือ ด้านงานการสอน ด้านงานกิจกรรมนักเรียน และด้านงานการควบคุม

3. เปรียบเทียบปัญหาการบริหารงานกิจการนักเรียนโรงเรียนมัธยมศึกษา จังหวัดนครราชสีมา จำแนกตามขนาดโรงเรียนโดยภาพรวมพบว่าโรงเรียนขนาดใหญ่ โรงเรียนขนาดกลาง และโรงเรียนขนาดเล็ก มีปัญหาการบริหารงานกิจการนักเรียน 4 ด้าน แตกต่างกันอย่าง มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

4. เปรียบเทียบปัญหาการบริหารงานกิจการนักเรียนโรงเรียนมัธยมศึกษา จังหวัดนครราชสีมา จำแนกตามสังกัดโรงเรียนโดยภาพรวมไปแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ ระดับ .05 เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

สัมพันธ์ ชื่นสำราญ (2556, บทคัดย่อ) ได้ศึกษา เรื่อง การดำเนินงาน กิจการนักเรียนของโรงเรียนมัธยมศึกษาในเขตอำเภอเมืองสมุทรปราการ ผลการวิจัย พบว่า 1) การดำเนินงานกิจการนักเรียนตามความคิดเห็นของนักเรียนโรงเรียนมัธยมศึกษา ในเขตอำเภอเมืองสมุทรปราการ โดยรวมอยู่ในระดับมาก 2) ไม่พบปฏิสัมพันธ์ร่วมระหว่าง เพศและระดับชั้นของนักเรียนที่มีต่อความคิดเห็นในการดำเนินงานกิจการนักเรียน

โรงเรียนมัธยมศึกษาในเขตอำเภอเมืองสมุทรปราการ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ที่ระดับ .05

กัญจนา บัวไสว (2558, บทคัดย่อ) ได้ศึกษาการพัฒนารูปแบบการบริหารงานกิจการนักเรียนโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 30 ผลการวิจัยพบว่า

1. ผลการศึกษาสภาพปัจจุบัน และสภาพปัญหาในการบริหารงานกิจการนักเรียนโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 30 ดังนี้

1.1 สภาพปัจจุบันการบริหารงานกิจการนักเรียนโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 30 โดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า อยู่ในระดับปานกลางทั้ง 11 ด้าน เรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปน้อย 3 ลำดับแรก ได้แก่ การบริหารงานกิจการนักเรียน งานกิจการนักเรียน และงานสารวัตรนักเรียน ส่วนข้อที่มีคะแนนเฉลี่ยต่ำสุด ได้แก่ งานประเมินผลการดำเนินงานกิจการนักเรียน

1.2 สภาพปัญหาการบริหารงานกิจการนักเรียนโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 30 โดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง อยู่ในระดับปานกลางทั้ง 11 ด้าน เรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปน้อย 3 ลำดับแรก ได้แก่ การบริหารงานกิจการนักเรียน งานกิจการนักเรียน และงานสารวัตรนักเรียน ส่วนข้อที่มีคะแนนเฉลี่ยต่ำสุด ได้แก่ งานประเมินผลการดำเนินงานกิจการนักเรียน

2. รูปแบบการบริหารงานกิจการนักเรียนโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 30 พบว่า การบริหารงานกิจการนักเรียนโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 30 ประกอบด้วย 11 ด้าน ได้แก่ 1) การวางแผนงานกิจการนักเรียน 2) การบริหารกิจการนักเรียน 3) ระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน 4) งานครูที่ปรึกษาครูประจำชั้น 5) งานส่งเสริมประชาธิปไตยในโรงเรียน 6) การส่งเสริมพัฒนาให้นักเรียนมีวินัย คุณธรรม จริยธรรม 7) งานป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดและโรคเอดส์ในสถานศึกษา 8) งานครูเวรประจำวัน 9) งานกิจการนักเรียน 10) งานสารวัตรนักเรียน 11) การประเมินผลการดำเนินงานกิจการนักเรียนมีความเหมาะสมเป็นไปได้อยู่ในระดับมาก มีค่าดัชนีความสอดคล้องเท่ากับ 1

3. ผลการประเมินรูปแบบการบริหารงานกิจการนักเรียนโรงเรียน

มัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 30 พบว่า ผู้บริหารสถานศึกษา และครูผู้สอน มีความคิดเห็นต่อความเหมาะสมและความเป็นไปได้ของรูปแบบการบริหารงานกิจการนักเรียนโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 30 โดยรวมอยู่ในระดับมาก

เจนจิรา ชูประเสริฐ (2558, บทคัดย่อ) ได้ศึกษาสภาพและปัญหาการบริหารงานกิจการนักเรียนของโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 36 (กลุ่มย่อยที่ 6 จังหวัดพะเยา) ผลการวิจัยพบว่า

1. สภาพการบริหารงานกิจการนักเรียน ของโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 36 (กลุ่มย่อยที่ 6 จังหวัดพะเยา) โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านที่ต่ำเินการมากที่สุด คือ ด้านงานปกครองนักเรียน รองลงมา คือ ด้านงานกิจกรรมนักเรียน ด้านงานแนะแนว และด้านงานบริการให้แก่ นักเรียน ตามลำดับ

2. ปัญหาการบริหารงานกิจการนักเรียนของโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 36 (กลุ่มย่อยที่ 6 จังหวัดพะเยา) โดยภาพรวมอยู่ในระดับน้อยที่สุด เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านที่มีปัญหามากที่สุด คือ ด้านงานปกครองนักเรียน รองลงมา คือ ด้านงานบริการให้แก่ นักเรียน ด้านงานกิจกรรมนักเรียน และด้านงานแนะแนว ตามลำดับ

3. การเปรียบเทียบสภาพและปัญหาการบริหารงานกิจการนักเรียนของโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 36 (กลุ่มย่อยที่ 6 จังหวัดพะเยา) ที่มีโรงเรียนขนาดต่างกัน พบว่า มีสภาพและปัญหาการบริหารงานกิจการนักเรียนแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ทั้งภาพรวมและรายด้าน

วราภรณ์ บุญดอก (2559, บทคัดย่อ) ได้ศึกษาสภาพและปัญหาการบริหารงานกิจการนักเรียนโรงเรียนมัธยมหนองจอก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 2 ผลการวิจัยพบว่า

1. สภาพการบริหารงานกิจการนักเรียนของครูโรงเรียนมัธยมหนองจอก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 2 โดยรวมและรายด้านอยู่ในระดับมาก เรียงจากมากไปน้อย 3 อันดับแรก ได้แก่ ด้านการควบคุม ด้านกิจกรรมร่วมหลักสูตร และด้านการสอน

2. ผลการเปรียบเทียบสภาพการบริหารกิจการนักเรียนของครูโรงเรียนมัธยมหนองจอก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 2 จำแนกตามเพศและประสบการณ์ในการปฏิบัติงาน โดยรวมและรายด้านแตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ

3. ปัญหาการบริหารกิจการนักเรียนของโรงเรียนมัธยมหนองจอก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 2 ได้แก่ ขาดบุคลากรที่มีความรู้ในด้าน การพยาบาล ขาดเวชภัณฑ์และอุปกรณ์การปฐมพยาบาล นักเรียนที่โรงเรียนรับเข้าศึกษาในแต่ละปีมีปัญหาทางด้านความสามารถในการเรียนอ่อน ขาดงบประมาณและอุปกรณ์ที่จะสนับสนุนในการจัดกิจกรรมและการสอนซ่อมเสริมนักเรียนไม่สนใจที่จะรับการสอนซ่อมเสริม

งานวิจัยต่างประเทศ

Haigh (2000, p. 31) ได้ศึกษาการจัดการระบบสารสนเทศในโรงเรียนประถมศึกษา (IMP) ระบบซอฟต์แวร์เป็นระบบที่ง่ายต่อการใช้ในการบริหารโรงเรียนเก็บข้อมูลนักเรียน เมื่อบุคลากรในโรงเรียนได้ใช้ระบบนี้มีความพึงพอใจทุกคน การจัดการระบบสารสนเทศในโรงเรียนประถมศึกษา ได้ถูกพัฒนาขึ้นในปี ค.ศ. 1993 เพื่อนำไปใช้กับโรงเรียนประถมศึกษา 35 โรงเรียนในประเทศอังกฤษก้าวต่อไป คือ จะนำระบบสารสนเทศนี้ไปใช้ประโยชน์กับโรงเรียนประถมศึกษาทุกโรงเรียน ทั้งประเทศอังกฤษโดยผ่านทางอินเทอร์เน็ต

Enciso (2001, p. 961) ได้ศึกษาการรับรู้เกี่ยวกับวินัยนักเรียนตามทัศนะของนักเรียน ครู และผู้บริหาร โดยศึกษาในโรงเรียนระดับกลางที่มีนักเรียนประมาณ 1,700 คน พฤติกรรมด้านวินัยของนักเรียน คือ พฤติกรรมไม่เหมาะสมและการกล่าววาจาที่ก่อให้เกิดอุปสรรคต่อการเรียนของนักเรียนคนอื่น ๆ ในชั้น จากการศึกษาเชิงเอกสารพบว่า ความเข้าใจตลาดเคลื่อนเกี่ยวกับการระบุปัญหาวินัยของครูจะต้องรับรู้ก่อนการดำเนินการใดๆ เกี่ยวกับวินัยของนักเรียน ผลการศึกษาพบว่า ทั้งครูและนักเรียนไม่มีความรู้สึกว่าการปฏิบัติใดๆ ต่อปัญหาวินัยนักเรียนมีประสิทธิภาพในการป้องกัน หรือเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมไม่เหมาะสมแต่ผู้บริหารรู้สึกส่วนตัวครูเป็นปัจจัยสำคัญในการนำนโยบายการแก้ปัญหานักเรียนไปใช้ได้อย่างประสบความสำเร็จ ซึ่งขึ้นอยู่กับประสิทธิภาพในการจัดการชั้นเรียนของครู และนักเรียนมีความเชื่อว่าผู้ปกครองเป็นปัจจัยสำคัญที่สุดใน

กระบวนการแก้ไขปัญหาด้านวินัยนักเรียน

Deanna (2001) ได้ศึกษาบทบาทการเป็นปากเสียงให้นักเรียนของผู้ที่มีหน้าที่ด้านกิจการนักเรียน และกล่าวว่าบทบาทการเป็นปากเป็นเสียงให้นักเรียนเป็นบทบาทที่สำคัญยิ่งของผู้มีหน้าที่ด้านกิจกรรมนักเรียน ซึ่งบทบาทดังกล่าวรวมไปถึงการเป็นตัวแทนนักเรียนการเสนอความต้องการของนักเรียน การเป็นสื่อกลางระหว่างนักเรียนและผู้บริหารตลอดจนฝ่ายต่างๆ การต่อสู้ป้องกันสิทธิของนักเรียน การสนับสนุนส่งเสริมนักเรียน ตลอดจนการให้การศึกษานักเรียนสามารถเป็นปากเป็นเสียงแทนพวกเขาสามารถแก้ไขปัญหา และสนองความต้องการของนักเรียนได้

Enciso (2001, p. 961) ได้ศึกษาการรับรู้เกี่ยวกับวินัยนักเรียนตามทัศนะของนักเรียน ครู และผู้บริหาร โดยศึกษาในโรงเรียนระดับกลางที่มีนักเรียนประมาณ 1,700 คน พฤติกรรมด้านวินัยของนักเรียน คือ พฤติกรรมไม่เหมาะสมและการกล่าววาจาที่ก่อให้เกิดอุปสรรคต่อการเรียนของนักเรียนคนอื่น ๆ ในชั้น จากการศึกษาเชิงเอกสาร พบว่า ความเข้าใจตลาดเคลื่อนเกี่ยวกับการระบุปัญหาวินัยของครูจะต้องรับรู้ก่อนการดำเนินการใดๆ เกี่ยวกับวินัยของนักเรียน ผลการศึกษาพบว่า ทั้งครูและนักเรียนไม่มีความรู้สึกว่าการปฏิบัติใดๆ ต่อปัญหาวินัยนักเรียนมีประสิทธิภาพในการป้องกัน หรือเปลี่ยนแปลง พฤติกรรมไม่เหมาะสมแต่ผู้บริหารรู้สึกว่าการเป็นปัจจัยสำคัญในการนำนโยบายการแก้ปัญหานักเรียนไปใช้ได้อย่างประสบความสำเร็จ ซึ่งขึ้นอยู่กับประสิทธิภาพในการจัดการชั้นเรียนของครู และนักเรียนมีความเชื่อว่าผู้ปกครองเป็นปัจจัยสำคัญที่สุดในกระบวนการแก้ไขปัญหาด้านวินัยนักเรียน

Dadabhoy (2002, p. 8) ได้ศึกษา เรื่อง การใช้อินเทอร์เน็ตเพื่อกับกิจกรรมนักเรียนและได้เสนอแนะให้มีการใช้อินเทอร์เน็ตในการพัฒนาคุณภาพการศึกษาให้ผู้เรียนสามารถติดต่อกับผู้คนในแวดวงต่างๆ ได้อย่างกว้างขวางเขากล่าวว่าความท้าทายที่นักการศึกษาที่รับผิดชอบ ด้านกิจกรรมนักเรียนจะต้องเผชิญก็คือการพยายามที่จะหาทางจัดการศึกษาให้มีคุณภาพทั้งในแนวกว้างและแนวลึกโดยการพยายามกระตุ้นความสนใจของนักเรียน และพัฒนาส่งเสริมทักษะการคิดเชิงสร้างสรรค์ตลอดจนปฏิสัมพันธ์ โดยนำนวัตกรรมทางการศึกษามาใช้ในการนี้อย่างเต็มที่ เป็นต้นว่าระบบออนไลน์

Smith (2002, p.3) ได้ศึกษาการนำข้อเสนอของการบริหารงานกิจการนักเรียน (National Association of Student Personnel administrators) ในเรื่องการส่งเสริมการเรียนรู้ออกของผู้ที่มีหน้าที่รับผิดชอบด้านกิจกรรมนักเรียนไปปฏิบัติให้เกิดผลอย่างจริงจัง

ผู้วิจัย พบว่า ค่านิยมบางอย่างในสถานศึกษาเป็นอุปสรรคขัดขวางการส่งเสริมการเรียนรู้ดังกล่าว เป็นต้นว่า การเห็นว่าการบริหารหรือการตอบสนองผู้บริหารเป็นสิ่งที่ต้องมาก่อนส่งเสริมการเรียนรู้ของบุคลากร

จากการศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องดังกล่าว พบว่า การบริหารงานโรงเรียนมีความสำคัญอย่างมาก เป็นหนึ่งในงานบริหารโรงเรียนที่จะเป็นจะต้องดำเนินการให้มีประสิทธิภาพ เกิดประสิทธิผลและบรรลุวัตถุประสงค์ตามนโยบายของต้นสังกัด อันจะส่งเสริมให้นักเรียนเกิดการเรียนรู้ทางวิชาการได้เต็มตามศักยภาพและเป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ แต่การบริหารงานกิจการนักเรียนของสถานศึกษายังประสบปัญหาหลายด้าน ทั้งการวางแผนงานกิจการนักเรียน การบริหารกิจการนักเรียน การส่งเสริมพัฒนาให้นักเรียนมีวินัย คุณธรรม จริยธรรม การดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน การดำเนินการส่งเสริมประชาธิปไตยในโรงเรียน และการประเมินผลการดำเนินงานกิจการนักเรียน ดังนั้นผู้วิจัยจึงสนใจที่จะศึกษาสภาพและปัญหาการบริหารงานกิจการนักเรียนในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 23